

Role otců při výchově dětí mladšího školního věku

Markéta Jeřová

Diplomová práce
2024

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav školní pedagogiky

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Markéta Ježová**
Osobní číslo: **H19811**
Studijní program: **M7503 Učitelství pro základní školy**
Studijní obor: **Učitelství pro 1. stupeň základní školy**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Role otců při výchově dětí mladšího školního věku**

Zásady pro vypracování

Vymezení terminologie a teoretických východisek týkajících se rodičovského zapojení s důrazem na roli otců při výchově dětí mladšího školního věku.

Příprava metodologie výzkumu, stanovení výzkumných cílů a výzkumných otázek.

Realizace kvalitativně orientovaného výzkumu prostřednictvím interview s otci žáků mladšího školního věku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi základních škol.

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- Cabrera, N. J., Fitzgerald, H. F., Bradley, R. H., & Roggmanová, L. (2014). The Ecology of Father-Child Relationships: An Expanded Model. *Journal of Family Theory & Review*, 6(4), 336–354. <https://doi.org/10.1111/jftr.12054>
- Cabrera, N. J., Volling, B. J., & Barr, R. (2018). Fathers are parents, too! Widening the lens on parenting for children's development. *Wiley Online Library*, 12(3), 139–214. <https://doi.org/10.1111/cdep.12275>
- Cano, T., Perales, J., & Baxter, J. (2019). A matter of time: Father involvement and child cognitive outcomes. *Wiley Online Library*, 81(1), 164–184. <https://doi.org/10.1111/jomf.12532>
- Novák, T. (2013). *O otcovské roli: význam otce v rodině*. Grada.
- Yogman, M., & Garfield, C. F. (2016). Fathers Roles in the Care and Development of Their Children: The Role of Pediatricians. *Pediatrics Volume*, 138(1), e1–e15. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1128>

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Barbora Plisková, Ph.D.**
Ústav školní pedagogiky

Datum zadání diplomové práce: **15. ledna 2024**
Termín odevzdání diplomové práce: **19. dubna 2024**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. PhDr. Mgr. Marcela Janíková, Ph.D.
ředitelka ústavu

Ve Zlíně dne 15. ledna 2024

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 4.4.2024

.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k vyšší výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zaměřuje na role otců ve výchově dětí mladšího školního věku. Cílem práce bylo zjistit, jakými rolemi se otcové vyznačují v životě dítěte na 1. stupni ZŠ. Teoretická část práce se zabývá představením základních pojmů souvisejících s otcovským zapojením a specifiky výchovy dětí ve zmiňovaném období. Praktická část práce představuje výsledky výzkumného šetření, při kterém byla použita metoda polostrukturovaného interviewu u osmi otců. Provedeným výzkumem bylo zjištěno, že se otcové charakterizují především rolí živitele. Další významné role, které otcové zastupují jsou vychovatel, učitel a zástupce. Tato práce přispívá k hlubšímu porozumění roli otců ve výchově dětí mladšího školního věku a zdůrazňuje význam jejich aktivní účasti v procesu výchovy a vzdělávání dětí.

Klíčová slova: rodina, výchova, dítě mladšího školního věku, otcovství, otcovské zapojení

ABSTRACT

This thesis focuses on the role of fathers in the upbringing of young school-age children. The aim of the thesis was to find out what roles fathers play in the life of a child in primary school. The theoretical part of the thesis deals with the introduction of basic concepts related to father's involvement and specifics of child rearing in the mentioned period. The practical part of the thesis presents the results of the research investigation, in which the method of semi-structured interview was used with eight fathers. Through the research it was found that fathers characterize themselves mainly by the role of breadwinner. Other significant roles that fathers represent are educator, teacher and deputy. This work contributes to a deeper understanding of the role of fathers in the education of young school-age children and highlights the importance of their active participation in the process of raising and educating their children.

Keywords: Family, Education, School-Age Children, Fatherhood, Father Involvement

Velké poděkování patří mé vedoucí práce, paní PhDr. Mgr. Bc. Barboře Pliskové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady a velkou trpělivost při tvorbě této práce.

Ze srdce chci také poděkovat své rodině a nejbližším, kteří při mně vždy stáli, byli mi neustálou oporou a dodávali mi sílu během celého vysokoškolského studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 POSTAVENÍ OTCE V RODINĚ	12
1.1 VÝCHOVA A VZDĚLÁVÁNÍ	12
1.2 RODINA A RODIČOVSTVÍ.....	14
1.3 OTCOVSTVÍ	15
1.4 POSTAVENÍ OTCE V RODINĚ V HISTORICKÉM KONTEXTU AŽ K SOUČASNÝM PERSPEKTIVÁM	16
2 ROLE OTEC PŘI VÝCHOVĚ DÍTĚTE V MLADŠÍM ŠKOLNÍM VĚKU	18
2.1 ROLE OTCŮ.....	18
2.2 DÍTĚ MLADŠÍHO ŠKOLNÍHO VĚKU	20
2.3 SPECIFIKA OTCOVSTVÍ PŘI VÝCHOVĚ DÍTĚTE V MLADŠÍM ŠKOLNÍM VĚKU	22
3 ANGAŽOVANOST OTCŮ PŘI VÝCHOVĚ A VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ	26
3.1 RODIČOVSKÉ ZAPOJENÍ/RODIČOVSKÁ ANGAŽOVANOST	26
3.2 OTCOVSKÉ ZAPOJENÍ.....	27
II PRAKTICKÁ ČÁST.....	32
4 METODOLOGIE.....	33
4.1 VÝZKUMNÝ CÍL	33
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
4.3 METODA SBĚRU DAT	33
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	34
4.5 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	36
5 INTERPRETACE DAT VÝZKUMU.....	39
5.1 KATEGORIE OTEC V 21. STOLETÍ	39
5.2 KATEGORIE RODINNÁ POUTA	45
5.3 KATEGORIE, KDYŽ VYCHOVÁVÁ OTEC... ..	50
5.4 KATEGORIE ZAPOJENÍ OTCE DO PŘÍPRAVY DÍTĚTE	54
6 ZÁVĚRY VÝZKUMU	57
7 DISKUSE A LIMITY	60
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	65
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	70
SEZNAM TABULEK.....	71
SEZNAM PŘÍLOH.....	72

ÚVOD

Diplomová práce se bude věnovat rolím otců ve výchově dětí mladšího školního věku. V tomto období je klíčové rodičovské zapojení. Práce se bude zaměřovat na toto zapojení, avšak s důrazem na otce. Téma bylo zvoleno na základě aktuálnosti dané problematiky. Role otce v životě dítěte získává stále větší pozornost, a to jak ve společnosti, tak i výzkumu. Neustále se klade důraz na zapojení otců do výchovy, což má vliv na celkový vývoj dítěte (Uludağlı, 2019). Role otců se neustále mění a vyvíjí. V minulosti byla výchova dětí povinností žen a otcové byli odpovědní především za zajištění své rodiny (Uludağlı, 2019). Dnes se však vzdalujeme od těchto tradičních rolí a otcové se stále více angažují ve výchově a vzdělávání svých ratolestí. Cílem diplomové práce je zjistit, jakými rolemi se muži, jakožto otcové ve výchově dětí vyznačují. Jsou otcové aktivními aktéry ve výchově svých dětí? Jakým způsobem se do tohoto procesu zapojují? Tento problém je z hlediska vědy a samotného vývoje dítěte významný. Muž jakožto otec hraje v životě dítěte podstatnou roli, která by se měla více podporovat (Buchler, Perales & Baxter, 2017).

Práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část shrne základní pojmy, jako jsou vzdělávání a výchova. Navazovat bude pojem rodina a rodičovské zapojení. V rámci rodinného kontextu bude záměrem více specifikovat otcovství, jeho historický vývoj a proměny rolí otců. Dále bude upřesněno období mladšího školního věku dítěte a specifika otcovství při této etapě. Poslední kapitola se více zaměří na otce a jejich způsoby zapojení do výchovně vzdělávacího procesu dítěte. Následně budou zmíněny přínosy, ale i překážky se kterými se dnešní otec může v angažovanosti setkat. Cílem teoretické části je tedy vytvořit úvod do dané problematiky, představit pojmy a klíčová témata, na kterých budeme stavět v rámci praktické části.

Praktická část se bude věnovat výzkumu a jeho základním kategoriím. V úvodu se definuje hlavní cíl výzkumu a dílčí výzkumné otázky, na které se během interpretace dat bude hledat odpověď. Vymezený výzkumný vzorek budou tvořit muži, tedy otcové dítěte mladšího školního věku. Předmětem zájmu je také metoda sběru dat, která bude během procesu zvolena. V praktické části je cílem zjistit fakta ohledně otcovských rolí, které muži v dnešní době v rodinách zastávají. Cílem praktické části je získat konkrétní poznatky o rolích otců ve výchově skrze polostrukturované interviewu. Výzkumu se zúčastní osm participantů – otců dětí ve věku mladšího školního věku. Rozhovor se zaměří na oblasti zapojení otce a vnímání otcovství z jejich vlastní perspektivy. Po realizaci rozhovoru bude probíhat analýza dat skrze otevřené kódování. Další část bude zaměřena na interpretaci dat,

které budou seskupeny do kategorií a podkategorií. Předposlední kapitola bude odpovídat na stanovené výzkumné otázky. Závěrečná diskuze porovná zjištěné výsledky s dalšími výzkumy a uvedeny budou i limity práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 POSTAVENÍ OTCE V RODINĚ

První kapitola se zaměřuje na analýzu pojmů výchovy a vzdělávání. Tyto dva pojmy jsou nerozlučně spojeny s rodinou a rodičovstvím. Otcovství následně představuje jedinečný aspekt rodičovství a hraje klíčovou úlohu ve formování identity dítěte. Otec je pro dítě velkým životním vzorem, pedagogem, ochráncem, živitelem, kamarádem, pečovatelem a vychovatelem, který mu do života přináší jedinečné zkušenosti a rady (Burgessová, 2004). Postavení otce se však během historie měnilo, budeme se tak zabývat i touto dynamikou, až k moderním perspektívám.

1.1 Výchova a vzdělávání

Výchova a vzdělávání jsou pro naši společnost neodmyslitelnou součástí. Tyto dva procesy zaopatřovali dva významní činitelé – v minulosti rodina a následně škola. Výchova a vzdělávání jsou předmětem zájmu pedagogické teorie a používají se paralelně (Průcha, 2015). Jeden z možných názorů je, že ji vnímáme, jako dva neodmyslitelně spjaté pojmy, které se navzájem ovlivňují. Můžeme je souhrnně definovat, jako aktivní interakci mezi lidmi, tedy mezi vychovatelem/vzdělavatelem a vychovávaným/vzdělávaným (Dvořáková et al., 2014; Šafránková, 2019).

Na výchovu nahlížíme jako na „cílevědomý a záměrný proces, který umožňuje změnu a rozvoj jedince v souladu s jeho potřebami, individuálními dispozicemi a sociálními vztahy“ (Šafránková, 2019, s. 36).

Podobně tento pojem vysvětluje Kolář a kolektiv (2012) ve své publikaci, označuje výchovu jako záměrnou lidskou činnost, která se uskutečňuje v delším časovém rozmezí a jejím cílem je nejlepší možný rozvoj člověka a jeho osobnosti.

Další autor (Jedlička, 2017, s. 10) výchovu chápe jako „... soustavný, systematický a vědomě řízený proces, v němž si lidský jedinec osvojuje dovednosti, znalosti, hodnoty a postoje, které mu umožňují funkční zapojení do občanské společnosti.“

Posledního autora, kterého zmíníme je Průcha (2015, s. 16), ten výchovu vymezil jako: „činnost, která ve společnosti zajišťuje předávání „duchovního majetku“ společnosti z generace na generaci. Jde tu o zprostředkování vzorců a norem chování, komunikačních rituálů, hygienických návyků apod., jež se uskutečňuje prostřednictvím rodinné výchovy již od nejranějšího věku dětí.“ Výchova zprvu probíhá v rodině, posléze ji zprostředkovává

speciální instituce – škola, která se zaměřuje také na samotné vzdělávání (Dvořáková et al., 2014). Nyní se přesuneme k pojmu vzdělávání, na které autoři nahlíží různě.

Vzdělávání můžeme definovat jako: „proces získávání vědomostí, dovedností, postojů, hodnot, norem a metod dalšího získávání poznatků“ (Šafránková, 2019, s. 38). Kolář a kolektiv (2012) pohlíží na tento pojem, jako na řízený proces, během něhož jedinec získává vědomosti, dovednosti, schopnosti a postoje. Vzdělávání si určuje cíle, obsah a uskutečňuje se v příslušných zařízeních.

Průcha (2015, s. 17) vymezil ve své publikaci vzdělávání také jako: „proces záměrného a organizovaného osvojování poznatků, dovedností, postojů aj., typicky realizovaný prostřednictvím školního vyučování.“ Výsledkem vzdělávání je vzdělanost, která je pro danou populaci významná. Skrze ni se předpokládá ekonomický a sociální rozvoj země (Vališová, & Kovaříková, 2021).

Pohled na dnešní výchovu a vzdělávání je ovlivněna neustálými změnami, které se ve společnosti dějí. Doba se neustále vyvíjí a mění v kontextu sociálních, politických, kulturních i ekonomických procesů. Výchovu a vzdělávání ve 21. století ovlivňovalo spousta faktorů v průběhu let. Mezi tyto faktory můžeme zařadit, například globální problémy, které působí na každodenní život jedince, ať už je to otázka zdraví, válek, etnických, rasových, náboženských odlišností a životního prostředí. Neodmyslitelnou součástí dnešní doby jsou mezinárodní souvislosti a taktéž digitalizace společnosti, která má na výchovu a vzdělávání významný vliv (Šafránková, 2019). Život dnešní generace je a bude velmi ovlivněn technologiemi a bude potřeba, co nejvíce rozvíjet digitální kompetenci a gramotnost. Význam digitální gramotnosti natolik stoupl, že se více zdůrazňuje v kurikulárních dokumentech a zaměřují se na využití technologií a rozvoj kritického myšlení při práci s nimi (Majerčíková et al., 2020).

Výchova a vzdělávání je jeden z nejtěžších úkolů, který stojí před rodinou a učiteli. V dnešní době výchova nesměřuje pouze k rozvíjení znalostí, dovedností, postojů a hodnot, ale především k humanizaci člověka, k hledání vlastní identity člověka a kultivaci celoživotní cesty jedince. Každý člověk by se měl rozvíjet v komunikaci, myšlení ve vztazích a připravovat se na profesní život. Taktéž se prosazuje vzdělávání během celého života, které je dostupné pro všechny bez rozdílu. Podstatnou součástí je vytvářet motivaci k tomuto celoživotnímu vzdělávání. Dále se taktéž zaměřuje na systematické sebevzdělávání, tedy učit se a jak se učit (Šafránková, 2019; Vališová, & Kovaříková, 2021). Podle

Dvořákové et al. (2014) jsou klíčovými a hlavními stavebními kameny výchovy a vzdělávání škola a rodina.

1.2 Rodina a rodičovství

Rodina má velmi důležitou roli v samotném vývoji dítěte. Po celý vývoj dítěte je důležité, jak kvalitní a intenzivní emoční vztahy mezi sebou a k dítěti rodiče vytvoří. Rodiče jsou vzorem, jak v podobě lidského páru, tak i v sociálních interakcích, které dítě sleduje a napodobuje (Jedlička et al., 2018).

Rodinu můžeme chápat jako sociální útvar, ve kterém jsou jedinci v pokrevním příbuzenstvu či právním vztahu (Jedlička et al., 2018). „Je to nejstarší výchovná společenská instituce“ (Kolář et al., 2012, s. 118). Z hlediska dítěte je to skupina lidí, se kterými vyrůstá, starají se o něj a přijímá jejich postoje, kterými se dále v životě orientuje a přebírá je za své (Cajthamlová, 2017). Rodina plní mnohé funkce, jako jsou například reprodukční, ekonomické, socializační, emocionální, ochranné a výchovné (Kolář et al., 2012).

„Společná starost obou rodičů o dítě je významným činitelem rodinné soudržnosti, stability a prevencí rodinných rozvatů“ (Matějček, 1994, s. 11). Tedy pro šťastnou a harmonickou rodinu je důležitá matka, tak i otec, oba společně vytváří zázemí pro správný vývoj dítěte (Cajthamlová, 2017). Dítě je již od útlého věku velmi ovlivňováno rodinou. V rodině se můžeme setkat s probíhající primární socializací, která jedince významně ovlivní po dobu jeho života. Během socializace se utvářejí první intimní vztahy a je to jeden z prvotních kontaktů dítěte se společností a kulturou, do které se narodil (Helus, 2017; Jedlička et al., 2018). Rodina je tedy první sociální skupina, která předává a učí dítě činnostem, kulturním hodnotám, hygienickým a sociálním návykům, normám a rolím, které si dítě osvojuje. Zprostředkovává také základní vzorce chování, myšlení a tím se budují vztahy, jak k sobě samému, tak i k druhým (Gillernová et al., 2011; Helus, 2015; Kunhartová et al., 2017). Dítě je odrazem svých rodičů, tudíž co vidí, často napodobuje a dané hodnoty přebírá za své vlastní.

Důležitým úkolem rodiny je pečovat o dítě, jeho potřeby a vytvářet pro něj takové prostředí, které pozitivně ovlivňuje rozvoj osobnosti a vzdělávací úspěšnost (Helus, 2015). Rodiče dítě vedou k partnerství, ať už vůči sourozencům nebo spolužákům. Dále také vedou dítě, aby poskytlo pomoc ostatním, mít úctu ke starším lidem a respekt k autoritám (Cajthamlová, 2017). Rodiče pro dítě hrají významnou roli, kterou dítě ovlivní v dalších

etapách života. Uspokojují jeho psychické potřeby, ovlivňují jeho identitu a dostává se do popředí příprava do školy, která je pro žáky novou zkušeností a povinností. To, jak dítě bude přistupovat ke škole a školním povinnostem závisí na postoji a názorech rodičů k právě zmiňované škole a vzdělávání (Vágnerová & Lisá, 2021). Z toho důvodu je pro dítě při vzdělávání velmi důležité rodičovské zapojení.

Rodiče se zapojují do výchovy a vzdělávání svého potomka, čímž ho výrazně ovlivňují, ať už vědomě či nevědomě. Pro každé dítě jsou oba rodiče nesmírně důležitou součástí života. Jeden bez druhého by nedokázali zplodit dítě a v budoucnu mu poskytnout tu nejlepší možnou péči od obou pohlaví.

1.3 Otcovství

V životě se můžeme setkat s mnoha významnými milníky, a právě rodičovství je jedno z nich. Mateřství i otcovství je pro každou ženu a muže významnou součástí života. Tyto vztahy nemůžeme stavět do protikladu, ale spíše se navzájem doplňují a pomáhají si při svém společném cíli, kterým je péče a výchova potomků. Tato práce se však více zaměří na otcovství, např. Dudová (2008, s. 85) představuje otcovství jako: „tvůrčí a dobrodružný podnik bez jasně daných sociálních pravidel, ve kterém muž-otec podobně jako kutil vybírá a skládá jednotlivé normy a způsoby chování.“

Na otcovství můžeme nahlížet z hlediska biologického, kde považujeme za otce toho, kdo dítě zplodil. Ze sociálního hlediska pohlížíme na otce, jako toho, který dítě vychovává a opečovává. Otcům také náleží odpovědnost, povinnosti a práva vůči dítěti. Být otcem znamená pouze z biologického hlediska, ale především ze sociálního hlediska, i když je stále do popředí vyzdvihována ta biologická (Bakalář, 2002; Dudová, 2008). Právě socio-kulturní složka nám může určit, jak rodiče budou dítě vychovávat a jak se k němu budou chovat (Nešporová, 2012).

Více autorů se shoduje, že osobní charakteristiky otců jsou ovlivněny širokou škálou složek od biologické po kulturní, spadá do ní i výchova, kterou sám muž, jako dítě zažil. Dále se v ní odráží rodinné souvislosti, vztahy a životní zkušenosti. Tyto individuální charakteristiky každého otce se projevují a ovlivňují vztah s dítětem (Cabrera, et al., 2014).

Postavení otce v rodině má velký význam. Sociální diskurs považuje otce za velmi důležitého. Pozitivní vztah a láskyplná podpora otce je podstatná pro vývoj jejich potomků.

Otcové jsou považováni za cenný zdroj pro svou rodinu – ženu a děti. Mnohdy však jsou málo využíváni (Burgessová, 2004).

I když žijeme v pokročilé době, která se zaměřuje více na genderovou rovnoprávnost, kde jsou si ženy a muži rovni, tak se stále můžeme setkat s výraznými rozdíly, např. v rozdělení rolí. Otce často stavíme do role hlavy rodiny, ten, který vše opraví, když se něco pokazí, vyjednává s úřady, sportuje s dětmi či nosí nákupy atd. Ve vztahu k dětem je právě otec, se kterým zažívají dobrodružné situace (Cajthamlová, 2017). Otec má roli partnera v různých činnostech, podporuje děti v jejich samostatnosti, nebojácnosti, je oporou ve vytváření sebedůvěry a sebejistoty. Snaží se také, aby děti respektovaly pravidla, uměly přijmout prohru a pracovaly se svými emocemi (Parke et al., 2004 podle Vágnerová & Lisá, 2021). Je tedy více trestající a přísný (Kovářová et al., 2022). Otcové od matek se mohou lišit i v chování, a to především v citlivosti vůči dětem. Můžeme se setkat i s výroky, kterými ženy znehodnocují otcovské postavení, že jsou méně kompetentní k výchově (Burgessová, 2004). V minulosti měla role matky větší váhu, zatímco role otce byla více nedocenená (Matějček, 2017). Podle Dudové (2008) se mění, jakým bude muž otcem již po dlouhé generace, ale záleží, jak on sám nahlíží na roli otce.

1.4 Postavení otce v rodině v historickém kontextu až k současným perspektivám

Role otců a vnímání této role se v průběhu let měnily a byly ovlivňovány především společenskými, kulturními a ekonomickými faktory. V historii bylo společensky zaběhnuté, že muži byli spíše živiteli, zaopatřovateli rodiny a nezapojovali se do péče o dítě. To se postupem času změnilo, otec již zastupuje vícero rolí v rodině a v péči o své potomky.

V daleké minulosti byla role otce spojována především s autoritářským garantem, který vládl své rodině. Ve středověku bylo povinností otce zajistit existenční podmínky, jako finance a obživu rodině (Novák, 2013). Otec svým dětem předával morální a náboženské poučení, připravoval je na život mimo domov a na povinnosti, které je v dospělosti čekají (Chmelařová, 2008). V 17. -18. století muž zajišťoval materiální podporu domácnosti, pracoval a své děti příliš nevidal. Ženy v tomto období přebíraly zodpovědnost za péči o domácnost, a především výchovu dětí (Chmelařová, 2005, Novák, 2013). V 19. století se nic nezměnilo, otec byl považován stále za autoritu, hlavu rodiny a udržoval řád (Novák, 2013). Až ve 20. století muži odcházeli na frontu a otcovské role musely převzít ženy.

Také v tomto období se začalo více zakládat na rovnocennosti muže a ženy. Otec tedy měl formální statut hlavy rodiny, avšak již se nestaral o výchovu a následně přestal být také jediným živitelem rodiny. Otec se již málo považoval jako rodič a matce byla přikládána největší důležitost a toto smýšlení v některých z nás setrvalo dodnes (Chmelařová, 2008; Novák, 2013).

V průběhu druhé poloviny 20. století byl přelom pro otce. Odborná společnost se začala více věnovat fenoménu otcovství. Došlo k transformaci od klasického pojetí otce, který byl méně zapojený do života dítěte, k novému otci, který je více zapojený a aktivní. Otec se již neomezoval pouze na roli živitele a finančního zajištění, ale přebírá také úlohu pečovatele. Otec byl schopen se více podílet na péči o dítě. Mnohé výsledky výzkumných šetření došlo k závěrům, že otec je v péči a výchově stejně důležitým a kompetentním činitelem stejně jako matka (Chmelařová, 2008; Maříková, 1999). „Tento „nový otec“ je definovaný jako více zainteresovaný na každodenní péči o dítě“ (Maříková, 1999, s. 19). Začal se také využívat termín „new fatherhood“, který nám označuje muže současné generace a liší se od minulých generací mužů (Maříková, 1999).

V 21. století se otcové více angažují, pečují o své děti a tráví s nimi čas. Mužská identita se utvářela a ovlivňovala skrze aktivní rodičovskou roli (Chmelařová, 2008). Tradiční model je, že děti mají jednoho otce, v dnešní době se však můžeme setkat i s případy, že mají dva otce. Ve stejnopohlavní rodině mohou získat dva otce, nebo ve smíšených rodinách mohou mít biologického, tak i nevlastního otce. Avšak jsou i rodiny, kde se objevuje pouze otcovská role, anebo právě naopak se mužská postava neobjevuje vůbec a nepodílí se na výchově a vzdělávání dítěte (Yogman & Garfield, 2016).

Pod pojmem „otec“ se nám tedy skrývá v tradičním pojetí jeden z rodičů, a to v mužském pohlaví (Bakalář, 2002). Yogman a Garfield (2016, s. e2) definují otce jako: „muže, kteří se nejvíce podílejí na péči a jsou odhodláni zajistit blaho dítěte, bez ohledu na životní situaci, rodinný stav, nebo biologický vztah.“

Tudíž dnešní doba je pro otce významná, přináší mnohé výzvy a nové možnosti z hlediska jejich zapojení a angažovanosti. Otcovská funkce se neustále mění a má jiný obsah. Není tomu jako dřív, kdy se otec bral pouze za ochránce a zaopatřovatele potravy či později financí. V dnešní době má složitější úlohy, mimo jiné být spolehlivý, věrný, odpovědný, mít vědomosti, které využívá a předává je svým dětem (Matějček, 2017). Dnešní doba nemá tedy pevně stanovené role otců, záleží na preferencích, hodnotách, organizaci a potřebách rodiny a muže samotného. Mají více prostoru se zapojit a vybrat si svou roli.

2 ROLE OTEC PŘI VÝCHOVĚ DÍTĚTE V MLADŠÍM ŠKOLNÍM VĚKU

Tato kapitola se soustředí na roli otců z obecného hlediska, následně se blíže nastíní specifika otcovství ve výchově a vzdělávání ve zmíněné vývojové fázi. Předmětem zájmu bude, jak vlastně otcové naplňují a mohou naplňovat potřeby dítěte mladšího školního věku, neboť toto období je velmi specifické. Objevují se významné změny, jak pro dítě, tak i pro rodinu, respektive rodiče. Skrze školní docházku jsou na dítě kladeny vyšší požadavky, má nový režim, který ovlivňuje také chod domácnosti, dítě se socializuje mezi vrstevníky a požaduje se po něm větší samostatnost. Také pro rodiče to znamená budovat vztah se školou a učitelem (Kolláriková & Pupala, 2010).

2.1 Role otců

Každý člověk během celého života získává spoustu různých rolí. Z počátku to může být role dcery, syna po partnera, partnerku až k matce či otcí. Abychom mohli plně přijmout a naplňovat určitou roli, musíme k tomu mít vhodný vzor či model (Bakalář, 2002). Slaměník et al. (2019) roli popisují jako chování, které se očekává od jeho nositele v rámci společenské pozice.

Role otců není totéž, co role matky. Otcové se od matek mohou lišit v chování, a to především v citlivosti vůči dětem. Často se však matce přikládala větší váha a otce nevědomě upozadovali víc, než by se mělo. Otcové jsou ve své podstatě nenahraditelní a důležití pro rodiny a děti (Yogman & Garfi, 2016). Podle Dudové (2008) jsou otcovské role nestále. Každá otcovská role se skládá z více rolí a rozměrů. Záleží na každém jedinci, jak si tyto role hierarchicky uspořádá dle svých preferencí a přesvědčení. To, jakým bude muž otcem, se po generace mění, záleží, jak on sám nahlíží na roli otce, jaké má požadavky, vize, jak je ovlivněn společností, která určuje normy a názory.

To navazuje na to, že ještě v nedávné době byly společností role v rodině rozděleny na živitele, což byl muž a péčí o děti a domácnost se výhradně zabývala žena. Z toho bylo zřejmé, že se muž spíše distancoval od výchovy dětí. To se v dnešní době mění a muži se více zapojují do výchovy svých potomků. Jejich aktivní účast na výchově se neomezuje na pouhé víkendové aktivity nebo hraní večer po práci (Kovářová et al., 2022). V dnešní době je již uznávaná důležitost otcovské role ve zdravém vývoji dětí, stejně tak jako role matky (Uludağlı, 2019).

Jedlička (2017) popisuje otce jako toho, kdo se u dětí snaží probudit žádostivost a dokázat se přizpůsobit autoritám. Otec je větší autoritou než matka a je to uzpůsobeno především tím, že pro školáka je otec fyzicky zdatnější. Dalším z důvodů mohou být stereotypní matčiny pokyny, načež otec je spíše „sváteční“ záležitostí (Vágnerová & Lisá, 2021).

Dudová (2008) ve své publikaci popisuje repertoáry otcovské role, které blíže specifikuje. **Otec jako živitel**, v tomto repertoáru se od otce očekává finanční, tak i materiální zajištění rodiny, tedy dětí a manželky. **Otec jako pečovatel**, autorka popisuje tuto dimenzi jako oblast péče o dítě, ať už ve smyslu údržby o domácnost, přípravu stravy pro dítě, hygiena, doprava dítěte do školy atd. **Otec jako blízký dítěte**, tato role je zaměřena na citovou vazbu, tedy otcovskou lásku. Mezi dítětem a otcem by měla panovat příjemná a důvěrná atmosféra, která je naplněna pochopením a společně tráveným časem. **Otec jako vychovatele** definovala jako autoritu, která předává dítěti pravidla a ukazuje hranice. **Otec jako učitel** dítěti předává nové znalosti a dovednosti. Od každodenních záležitostí po různé sportovní a umělecké činnosti. Těchto pět hlavních repertoárů, ze kterých se dále skládá otcovská role, se mohou považovat za standart každého otce a měl by je určitým způsobem naplňovat. Další tři jsou **otec jako bavič a partner při hře**, dále **otec jako hlava rodiny** a poslední **otec jako představitel původu** (Dudová, 2008).

Další autorka, která se zaměřuje na otce je Cajthamlová (2017), která ve své publikaci popisuje osm rolí, které otec splňuje, pokud správným způsobem funguje v rodině. První je **zástupce**, otec tuto roli získává, pokud se dokáže postarat o dítě i v případě, že matka není k dispozici. **Jednatel, rytíř a sponzor** je další rolí, kterou muž získává v případě, že dokáže rodinu zajistit, jak finančně, tak i administrativně. Další rolí je **přítel**. Tato role je naplněna, pokud otec dokáže domov naplnit pozitivní a láskyplnou atmosférou. S manželkou i dětmi komunikuje vřelým způsobem. Následující rolí, kterou by měl otec zastávat je **vzor a učitel**. Otec je pro děti velmi důležitý mužský vzor, ve kterém mají jistotu a oporu. Otec by měl tuto roli naplnit skrze pomoc s problémy či spory. **Otec rádce a profesionál** se prokazuje tím, že dokáže dítěti poradit, vysvětlit a upozornit na různá témata. Skrze tuto roli jim vysvětluje, jaký má smysl řád. Mezi role nesmíme opomenout **smířovatele, dobrodruha a trenéra**. Otec usměrňuje spory mezi dětmi a matkou. Klade důraz na disciplínu a chladnou hlavu. Otec seznamuje děti s dobrodružstvím skrze zábavnější a někdy až riskantnější formu. Role **partnera** se zaměřuje více na matku, ke které by se měl otec chovat s respektem a úctou, svým chováním by měl být vzorem i pro

děti. Poslední rolí, kterou by měl otec zastupovat je **strážce**. Otec chrání svou rodinu před nebezpečím a využívá svůj nadhled a kritické myšlení.

Tyto typologie od dvou autorek jsou významně podobné, ale můžeme najít jisté nuance v názvech a popisech. Autorky nám ukazují, jaké role mohou muži-otcové zastávat v rodinách a jakým způsobem se v dnešní době angažují u dětí různého věku. Významná je role otce u dětí mladšího školního věku.

2.2 Dítě mladšího školního věku

Mladší školní věk je etapa, která začíná povinnou školní docházkou, tedy nástupem dítěte do školy (Pugnerová, 2019). Průcha a kolektiv (2013, s. 158) tento věk definují jako: „věk, který se dá vymezit jednak časově (přibližně od 6 do 10 let), jednak školní docházkou (1-5. ročník ZŠ).“ Doléž (2014) zmiňuje, že do: „mladšího školního věku zařazujeme děti od 6–7 let, až do období pohlavního dospívání 11–12 let“ (s. 10), také další autoři (Langmeier & Krejčířová 2006; Šulová, 2014; Vágnerová & Lisá, 2021) vymezují totožně toto období. Mladší školní věk můžeme brát jako přechodné období mezi předškolním obdobím a dospíváním (Langmeier & Krejčířová 2006).

Přechod z mateřské školy na základní školu je pro každé dítě i rodinu velkou událostí a významným milníkem jejich života. Dítě dostává roli „školáka“ a prochází vývojovými změnami, které jsou podstatné pro zvládnutí požadavků, které škola na dítě klade. Toto období je označováno jako další fáze přípravy na život, která je rozhodující pro každé dítě (Vágnerová & Lisá, 2021). Nástup do školy je pro dítě plný radikálních změn, se kterými se musí vypořádat (Šulová, 2014). Pokud se na toto období podíváme z jiného úhlu pohledu, tak se může zdát poněkud nezajímavé oproti předešlému útlému věku, předškolnímu věku a následujícímu období dospívání (Langmeier & Krejčířová 2006).

Při nástupu do školy může být ovlivněno postavení dítěte v rodině, jakožto školáka, dále se mohou změnit postoje rodičů a celkově životní styl rodiny (Šulová, 2014). Mezi další změny můžeme řadit zvýšené požadavky na žáka, např. skrze domácí přípravu, pravidelný režim, školní rozvrh, musí se naučit dodržovat pravidla, vybudovat si návyky a je veden k samostatnosti. Žák prochází také významným milníkem v socializaci, tráví více času s vrstevníky, buduje nové vztahy a mohou se u něj vyskytovat různé emocionální reakce způsobené povinnou školní docházkou (Šulová, 2014; Vágnerová & Lisá, 2021). „Děti se postupně adaptují na školu a kolektiv, jsou zranitelnější, a vyžadují proto více pozornosti ze strany dospělých“ (Doleží, 2014, s. 10). Vágnerová a Lisá (2021) zmiňují, že toto

období je charakterizováno tím, že děti jsou odkázány na názorech dospělých, ať už učitelů nebo rodičů. Žáci jsou ovlivňováni třemi oblastmi a těmi jsou: škola, vrstevnická skupina, ale také rodina.

V tomto věku dítěte je však velmi důležité uspokojování psychických potřeb ze strany rodičů. Naplňují potřeby smysluplného učení. Jak bylo již zmíněno, rodiče jsou vzorem, modelem či ideálem pro dítě. Dítě se snaží rodiče napodobit a co nejvíce se mu přiblížit. Rodiče vytváří zázemí, kde dítě získá zdroj jistoty, útěchy a pomoci. Dávají dítěti emoční podporu a napomáhají mu v seberealizaci. Tuto potřebu naplňují skrze různé aktivity a požadavky (Vágnerová & Lisá, 2021).

Šulová (2014) popisuje, že v tomto období si také utváří vlastní názory, je zvědavé, rádo tráví čas s dospělými, ať už při zájmových činnostech, nebo také při „dospěláckých“ činnostech. Bohužel v některých případech, ale rodiče netráví tolik času se svými dětmi a neučí je věcem, které sami dobře ovládají. Raději tuto činnost přenechávají na škole-profesionálech. Před nástupem do školy dítě dělalo věci, které samo chtělo a dělalo je z vlastní angažovanosti, které uspokojovalo jeho potřeby. Nyní je na dítě kladeno více požadavků v podobě dobrých školních výkonů (Šulová, 2014; Vágnerová & Lisá, 2021).

V povinnostech, které na něj s nástupem do školy spadají, mu právě mohou z velké části pomoci samotní rodiče, a to zejména skrze domácí přípravu. Až děti v mladším školním věku se začínají doma více připravovat, dostávají domácí úkoly a mají snahu naplnit očekávání svých rodičů (Šulová, 2014; Vágnerová & Lisá, 2021). Mylně by se mohlo zdát, že domácí příprava dítěte je pouze o domácích úkolech, které dostanou ve škole, ale není tomu tak. Je to zvláště o kontaktu rodič-dítě, vzájemné komunikaci a trávení společného času. Pro dítě je velmi důležité pozitivní, stabilní zázemí, podmínky a pravidelné rituály, které rodiče vytváří. Z dlouhodobého hlediska můžeme na domácí přípravu dítěte do školy nahlížet také jako na průběžné podněcování zvědavosti dítěte, utváření pozitivních postojů ke škole, anebo také na získávání obecných znalostí. Pomáhat s úkoly, poskytnout dítěti „návod“, jak se učit či pozitivní zázemí, které rodiče budou vytvářet pro efektivní domácí přípravu, můžeme brát z krátkodobého hlediska (Šulová, 2014). Rodiče dětem automaticky pomáhají s učením a přípravou. Při nástupu do školy dítě přechází z prostředí ženského, kde byly neustále chváleny, podporovány do prostředí mužského, kde se zaměřují na výkon a výsledek (Pöslová, 2020). Proto se často můžeme setkat, že domácí příprava není mnohdy pozitivní záležitostí, ale je pro žáka stresující a vyčerpávající. Také se můžeme setkávat s názorem, že do domácí přípravy se zapojuje pouze žena, jakožto matka.

V minulosti tomu tak zpravidla bývalo, v dnešní době je tomu již jinak. Otec již nabývá větší významnosti a svým specifickým přístupem předává dětem jiný druh péče a výchovy.

2.3 Specifika otcovství při výchově dítěte v mladším školním věku

Mladší školní věk dítěte je obdobím velkých změn, které mají vliv na jeho okolní svět. Role matky se nijak zvláště v tomto období nemění. Spíše otcovská role prochází menšími změnami (Vágnerová & Lisá, 2021). Otec se musí v tomto období potýkat s velkou spoustou nových rolí a povinností. Otcové mohou zastávat vícero rolí v životě dítěte a tyto role se mohou v závislosti na okolnostech měnit. Každý věk dítěte si vyžaduje své požadavky a má svá specifika. Novák (2013) ve své publikaci zmiňuje výčet proměn podle R. Konečného, který popisuje roli otce do 7 let dítěte jako společníka, který si s dítětem hraje a opatruje ho. Od 7 let do 11 je otec autoritou, který klade důraz na jasná, srozumitelně podaná pravidla a vysvětlení. Až od 12 let otec u dětí bývá vzorem a vůdcem.

Role otců v rámci výchovy dětí se projevuje v mnoha aspektech. Jde o to, že otcové mají významný vliv na rozvoj dětí v primárním vzdělávání v těchto konkrétních aspektech – emocionálních, sociálních, kognitivních, tedy intelektově akademických a tělesně-sportovních. Otcové často přinášejí specifické prvky, které mohou ovlivnit dětský vývoj.

Otec pro dítě mladšího školního věku je přínosný. Podporovat ho může v sociálním a emocionálním rozvoji. Bakalář (2002) ve své publikaci zmiňuje výčet od J. Snareye, který popisuje oblasti, ve kterých by měl otec zaujmout zralý postoj. Otec rozvíjí u dítěte sociálně-emoční složku i skrze to, že např. „vezme dítě na návštěvu k příbuzným, věnuje dítěti čas před spaním, vezme dítě na nedělní vyjížďku, vybidne dítě, aby si pozvalo domů kamarády a také podpoří dítě při vstupu do skautu“ (s. 163) či různých zájmových kroužků. Tudiž jednou z dalších činností, kterou by měl otec do svého zapojení zařadit je organizování herních aktivit, při kterých je záměrem mít skupinovou interakci (Byers, 2017). Otec tedy podporuje socializaci dítěte, jeho koníčky a záliby, ať už v oblasti sportu či uměleckých činností.

Otec má v sobě mužský princip, který je více vyžadující, striktnější a klade na dítě více nároků. Otec bývá mnohdy více otevřený a přímý v komunikaci. S dítětem se nezdráhá bavit o tématech, která jsou citlivá či jakkoliv nekomfortní, což je pro dítě v mladším školním věku velmi přínosné (Poli, 2010). Od otce se očekává, že bude u dítěte rozvíjet emocionální inteligenci skrze naslouchání a vyjádření kladných emocí (Novák, 2013). Otec může také dítěti pomáhat s vyjádřením emocí, učit ho důležitým hodnotám, mnohdy pro

dítě může být inspirací a vzorem. Učí ho vyrovnávat se s těžkými životními situacemi a konflikty, které nastávají v tomto období.

Dále v období mladšího školního věku může být otec významným činitelem a podporovat jeho tělesně-sportovní rozvoj, jeho záliby, zájmy, aktivity a vytváří si s dítětem společné vzpomínky. Tuto oblast může rozvíjet tím, že „vezme dítě k lékaři, připraví mu dětskou snídani, vodí dítě na hodiny gymnastiky, bruslení a podobně, učí dítě plavat, anebo otec s dítětem nakoupí sportovní pomůcky“ (Bakalář, 2002, s. 163). Otec se zaměřuje na fyzické potřeby dítěte a snaží se rozvíjet jeho dovednosti a talent.

Dalšími důležitými činnostmi jsou, aby otec připravoval aktivity, které baví samotné dítě, např. od hraní s autíčky, Barbie panenkami až po hraní videoher. Podstatou je dostat se na úroveň svého dítěte, hrát si s ním a zajímat se o něj. Plánovat s dítětem společný čas, otec by měl dítě povzbuzovat, jít s ním na zmrzlinu, na bowling nebo jen na piknik. Otec by měl s dítětem dělat také fyzické aktivity, a tak u dítěte budovat zdravé návyky (Byers, 2017). Podle výzkumu Paquette (2004) by fyzické hry mohly být příčinou toho, že se děti se svým otcem vybudují silnější pouto. Pouto otce s dítětem je typické pro svůj aktivní vztah. Otec uspokojuje dětské potřeby, tím, že překonávají hranice a riskují. Také podnikat s dítětem různé aktivity od společného vaření, opravování věcí kolem domu, jít na nákup a spoustu dalších různých aktivit jsou více než podstatné (Byers, 2017).

Otec je pro své dítě v mladším školním věku vzorem a mnohdy mentorem. Snaží se dítěti nějakým způsobem ukázat ten správný směr životem. Jedlička (2017) popisuje, že se otec u svých dětí snaží probudit také žádostivost a dokázat se přizpůsobit autoritám. Otec má často přirozenou autoritu, kterou si získá tím, že je větší, má jinou intonaci řeči a hlubší hlas (Pöslová, 2020). „Z výzkumu vyplývá, že otcové mají přísnější pravidla a více lpí na disciplíně. To vede k závěru, že otcové ovládají nějaký zvláštní způsob výchovy dětí, který matkám uniká“ (Burgessová, 2004, s. 182).

Dalším rozdílem, s kterým se můžeme u otec setkat je, že neodstraňuje před dítětem různé překážky a nástrahy. Otec nechává dítěti volnost a prostor k tomu, aby si s potížemi, do kterých se dostane, poradilo samo. Tímto způsobem, který se může zdát až nelítostný, připravuje otec dítě na reálný budoucí život. To může být pro školáka významnou zkouškou, kde se setká s reálným životem, avšak s pomocí otce. Otec se snaží dítěti představit skutečný život a podněcuje ho k tvořivosti tím, aby hledal různé možnosti a strategie, jak se vypořádat s problémy (Poli, 2010).

Otec komunikuje s dítětem jinak než matka. Hassink a Levtořová (2016) ve svém článku vyzdvihují, že dítě se skrze komunikaci s různými lidmi učí jiné komunikační způsoby. Každý pečovatel je pro dítě jedinečný a je více než prospěšné, když má dítě více pečujících osob. Otcové poskytují jiný druh péče, proto jsou nepostradatelnou součástí i v komunikaci. Otec předává dítěti jiný styl komunikace, což je pro dítě ve školních letech důležitá součást a rozvíjí tak jeho komunikační dovednosti a slovní zásobu. Zejména v tom, že mluví stručně, využívá dospělý slovník a volí jiná slova než matka. Otcové si často neuvědomují, že jejich slova můžou, ale i zranit, když používají ostřejší slovník či různé narážky. Toto však může otec do určité míry kontrolovat a hlídá si své chování směrem k dítěti (Pöslová, 2020).

Otec může také přispět k harmonické rodině skrze své zapojení, a tak dává dítěti příklad. Byers (2017) popisuje činnosti, které rozvíjí různé oblasti v rodinném prostředí. První činností je společně jíst a trávit spolu čas. Při této činnosti mohou diskutovat o uplynulém dni, o tom, co se dítě učí, co se povedlo a naopak nepovedlo. Další aktivitou je čtení dítěti. Právě samotné čtení od otce může mít na dítě velmi dobrý vliv a vytváří si tak mezi sebou pouto. U větších dětí není tato činnost méně důležitá jako u těch mladších. Naopak u starších dětí může otec doplnit čtení o různé otázky směřované k ději, a tak rozvíjet čtenářskou gramotnost.

Pro otce dítěte mladšího školního věku je více než zjevné, že bude zásadní jeho zapojení ve vzdělávacím procesu. Rozvoj intelektově-akademické oblasti popsal J. Snareye v publikaci Bakaláře (2002, s. 163), v přehledu definoval tyto aktivity – „otec předčítá dítěti, vezme dítě do muzea, do knihovny, sleduje průběh domácích prací, poradí se s učitelem, změní bydliště, aby mohlo dítě chodit do lepší školy, předplatí dítěti časopis, naučí poznávat ptáky, souhvězdí a podobně.“ Otec by se měl zapojovat do běžných činností, které dítě rozvíjí v kognitivní oblasti. Ze studie Stafford (2023) vyplývá, že otcové, kteří si se svými dětmi hrají, kreslí, zpívají, čtou, tudíž tráví čas interaktivními aktivitami, alespoň 10 minut denně, tak u dítěte zvyšují šanci na lepší prospívání ve škole a lepší známky. Zapojení otců má větší dopad na dosažené vzdělání dítěte a lepší vzdělávací výsledky. Naopak u matky a jejich zapojení má větší vliv na emocionální a sociální chování.

Zapojení otce do domácí přípravy dítěte začíná především při přechodu z mateřské školy na základní školu. Děti předškolního věku pravděpodobně nedostávají žádné domácí úkoly, které by měly plnit a s kterými by jim rodiče pomáhali. A taktéž jim nesdělují svá vzdělávací očekávání, dokud nejsou dostatečně staří (Kim, 2018). Tudíž až na první stupni

základní školy se dítě potýká s různými povinnostmi a úkoly, do kterých se jak matka, tak otce zapojují.

Otcové se však mnohdy méně zapojují do aktivit a péče o děti na začátku základní školy ve srovnání s matkami. To je ve většině případů způsobeno tradičními kulturními vzory, které tuto situaci ovlivňují. Dětem často chybí mužský vzor v jejich vývoji. Již od narození po dobu cirká deseti let se v jejich blízkosti a výchově objevují výlučně ženy, od matek po vychovatelky, učitelky v mateřské i základní škole (Karsten, 2006). Avšak za posledních více jak 10 let se zapojení otců do výchovy a vzdělávání svých dětí razantně zvýšilo. Mnoho studií se zaměřovalo na zdraví a vývoj dětí způsobené právě větší iniciativou otce. Z výzkumu je zřetelné, že se objevuje nová tendence rovnováhy, jak v pracovních, tak i domácích povinnostech mezi otci a matkami. Mezi rokem 1965 a 2011 se u otců zdvojnásobil čas strávený péčí o děti i domácnost. Pro šťastnou a harmonickou rodinu, která je pro dítě nesmírně důležitá je zapotřebí mít matku, tak i otce, oba společně vytváří zázemí pro správný vývoj dítěte (Cajthamlová, 2017).

3 ANGAŽOVANOST OTCŮ PŘI VÝCHOVĚ A VZDĚLÁVÁNÍ DĚTÍ

Poslední kapitola bude zaměřená na rodičovské zapojení a angažovanost. První podkapitola vymezí oblasti, ve kterých se rodiče zapojují do výchovy a vzdělávání dítěte. Následně bude předmětem zájmu samotné otcovské zapojení, které je pro tuto práci klíčové. V posledních letech se setkáváme s vyšší angažovaností mužů do výchovy a vzdělávání dětí. Tato angažovanost má své velké výhody, které můžeme sledovat v celém životě jedince. Závěr kapitoly bude věnován různým strategiím, jimiž mohou otcové přispět k výchově a vzdělávání dítěte a jak může jejich aktivní účast pozitivně ovlivnit dětský vývoj. Taktéž budou identifikovány překážky, bránící v zapojení otce.

3.1 Rodičovské zapojení/rodičovská angažovanost

Rodiče jsou nejdůležitějšími činiteli v životě dítěte, jsou to partneři, kteří se podílí na výchově svých dětí a společně mají rovnocenný vliv na jeho formování identity. Rodiče jsou tedy manželé, kteří jsou institucionálně oddáni. Setkáváme se mnohdy také s označením „partneři“, kteří takto oddáni nejsou. Manželé či partneři, kteří mají dítě či více dětí, získávají sociální roli rodičů a jsou zodpovědní za jeho materiální, sociální, emocionální a pedagogický rozvoj (Kolář et al., 2012).

Zapojení rodičů nebo také rodičovské zapojení můžeme popsat jako účast na pravidelné komunikaci zaměřenou na akademické učení, zapojení do školních aktivit a podpoře učení svého dítěte. Rodiče plnohodnotně pomáhají a aktivně se zapojují do vzdělávání svého dítěte dle potřeb (Cornell Law School, 2015). Nejdůležitější zapojení rodičů je právě v období předškolním a primárním, tedy především na 1. stupni ZŠ (Průcha, 2009).

Rodičovské zapojení je velmi komplexní činnost, může mít více podob. Rodiče se zapojují jak v domácím, tak i školním prostředí. Toto zapojení probíhá aktivním, nebo pasivním způsobem. Za aktivní rodičovské zapojení můžeme považovat přímou interakci, a to zejména při pomáhání s domácími úkoly a učením. Naopak pasivní zapojení můžeme vnímat jako zájem o školní práci bez přímé interakce, tudíž jako slovní povzbuzení a spolupráci se školou (Radojlović et al., 2015).

Konkrétně je pak možné definovat tři typy zapojení rodičů do výchovy a vzdělávání svých dětí, které se uskutečňuje ve třech klíčových oblastech a těmi jsou:

1. Akademická socializace nebo také zapojení v komunitě. Tento typ zapojení se zaměřuje na komunikaci s dítětem. Rodič s dítětem sdílí svá očekávání, která by od

dítěte v budoucnu vyžadoval, např. aspirace na vzdělání dítěte atd. Společně se účastní různých mimoškolních setkání, jako např. mimoškolní kluby, kroužky, komunitní centra, náboženské společenství apod.

2. Zapojení v domácím prostředí – rodiče pomáhají dítěti s domácími úkoly, učením, hledáním učebních strategií, hrají s dětmi hry a dělají různé aktivity. Snaží se vytvářet takové prostředí, které je podporuje v učení, poskytují dítěti vzdělávací materiály, knihy, noviny a hračky. Organizují pro něj vzdělávací aktivity či návštěvu muzea, divadla, diskutují na školní témata, které jsou dítěti blízké, jako např., jaký měl den, co dělali ve škole apod. Dále se zapojují do této oblasti skrze emocionální podporu dítěte, podporu pracovních aspirací a povzbuzení pro vzdělávání a samotné učení.
3. Zapojení ve školním prostředí – rodiče dochází na třídní schůzky, různé akce školy, jako např. den otevřených dveří, jarmark atd. Dále komunikují se školou, s učiteli a zaměstnanci školy, angažují se při dobrovolných pracích a dalších činnostech (Gitit et al., 2020; Hill & Tyson, 2009).

Goodall a Montgomery (2014) popisují rodičovské zapojení a rodičovskou angažovanost s menšími rozdíly. Zapojený rodič je ten, který se účastní aktivit, které škola pořádá, kdežto angažovaný rodič je více odhodlaný a stává se součástí školních aktivit. Účastní se tedy více než zapojený rodič. Angažovanost je více než jen pouhá účast.

3.2 Otcovské zapojení

Otec je velmi významnou osobou v každém životě dítěte a jeho vývoji. Otcovské zapojení a angažovanost ve výchově a vzdělávání má velmi opodstatněnou roli (Karsten, 2006). Z tohoto zapojení vyplývají četné výhody, avšak setkáme se i s bariérami, které do tohoto vztahu vstupují.

Otcovské zapojení se může definovat jako množství času, který otec tráví se svými dětmi a je aktivní v procesu výchovy a vzdělávání. Tento termín zahrnuje různé aktivity a interakce mezi otcem a dětmi, jak v domácím, tak i v školním prostředí (Pleck, 2010). V publikaci od Lamb et al. (1987, podle University of Wisconsin–Madison, 2020) se dozvíme o modelu zapojeného otcovství, který se dělí do 3 složek – zapojení, přístupnost a odpovědnost. Pozitivní zapojení je přímá komunikace s dítětem, hry a trávení volného času. Přístupnost nebo také dostupnost je v tom smyslu, že otec je dítěti k dispozici, i když

nejsou v přímé interakci. Poslední složkou je odpovědnost a tou chápeme, že otec je zodpovědný za péči, blaho a uspokojení potřeb.

Mezi otcovu odpovědnost spadá i školní zapojení. Ve školách otec nemusí mít přímou interakci se svými dětmi, nýbrž se zapojuje do různých akcí a důležitá je obzvláště jeho účast (Kim, 2017). Otcové se můžou zapojovat ve školním prostředí různými způsoby, a to zejména účastí na třídních schůzkách a různých setkání, jako např. rodičovské rady, rodičovské sdružení, školské rady apod. (Gitit, et al., 2020; Hill a Tyson, 2009). Otec může také komunikovat s učitelem a řešit různé problémy, které vyvstanou (Wulansuci, 2020). Dále se mohou zapojit do různých akcí školy, jako např. den otevřených dveří, jarmark apod. Otec má také možnost spolupracovat se školou, s učitelem a zaměstnanci školy, například při organizaci různých akcí apod. Dobrovolně se angažovat při pracích např. pomáhání při výletech, exkurzích a školních akcích apod. Další z možností zapojení je pomoc při shánění finančních prostředků (Gitit, et al., 2020; Hill a Tyson, 2009). Dalším autorem, který se zabýval otcovským zapojením ve školním prostředí je Franklin (2017), ten zmiňuje další způsoby, jak se může otec zapojit. Především se účastní měsíčních setkání, informačních schůzek, anebo volného setkání. Má možnost se zapojit do sportovních aktivit, podporovat školní sportovní týmy a zápasy. Participuje na dnech kariéry, kde povypráví o své profesi a přiblíží ji dětem. Podílí se také na akcích, kde otcové mohou vyrábět různé konstrukční věci se svými dětmi.

Otcovské zapojení do výchovy a vzdělávání dítěte může mít spoustu benefitů, které dítě může zúročit ve svém budoucím životě. Současné výzkumy ukazují, že otcové se více a více zapojují do výchovy a vzdělávání dětí, a to se snahou poskytnout, co největší péči pro jejich lepší výsledky (Buswellová et al., 2012). Na základě výzkumů je prokázáno, že velký význam má zapojení otců již do předškolního vzdělávání, a to následně velmi ovlivňuje základní vzdělávání (Wulansuci, 2020).

U dětí s angažovaným otcem se zvýšila akademická úspěšnost. Ze studií vyplývá, že aktivní zapojení otců do péče o dítě má razantní vliv na lepší známky na základní škole (Stafford, 2023). Mnozí výzkumníci zjistili, že zapojení otců má pozitivní vlivy, které se objevily na kognitivním vývoji a jazykových dovednostech. Děti mají lepší slovní zásobu a lépe se vyjadřují. Dále mělo toto zapojení vliv na lepší dovednosti v řešení problémů a připravenosti do školy (Buswellová, et al., 2012; Hassink & Levtořová, 2016).

Zapojení otců může přinášet pro dítě také významné psychosociální benefity. „Pozitivní vztahy s otcem, dětem ohromně prospívají v mnoha ohledech. Otcové jsou důležití pro

emocionální a intelektuální vývoj dětí, včetně rozvoje empatie“ (Hassink & Levtovová, 2016, s. 247). Dalšími přínosy, které sledává Raus (2004) jsou např. schopnost dětí se lépe socializovat, genderové socializovat, navazovat vztahy s vrstevníky i dospělými a zvládat emoce v různých situacích, projevuje se u nich nižší míra deprese, strachu, pochybností o sobě samých a vyšší motivace.

Otcovské zapojení u dětí pomáhá získávat autonomii, hledat svou vlastní identitu a roli. Při zapojení otců byla zjištěna u dětí vyšší míra sebeovládání, sebeúcty, životních dovedností nebo také sociální obratnosti. U děvčat se můžeme setkat s pozitivnější náladou a motivací zkoušet nové věci a u chlapců otec může zamezit problémovému chování ve škole (Biddulph, 2011; Burgessová, 2004; Hassink & Levtovová, 2016). Zapojení otce do výchovy a vzdělávání je také často spojováno s nižším rizikem agresivity, pokud je vztah dítěte a otce kvalitní (Raus, 2004; Yogman & Eppel, 2022).

Zapojený otec do výchovy může působit také jako prevence patologického chování. Otevřená a vřelá komunikace s otcem snižuje u chlapců již zmiňovanou agresivitu, násilí a u dívek usnadňuje komunikaci a zlepšuje vztahy s chlapci (Currie et al., 2012; Levin & Currie, 2010). Další autor, který se zabýval výhodami otcovského zapojení je Biddulph, ten popisoval různá pozitiva přítomnosti otce v životě dítěte.

Chlapci i dívky mají vyšší sebeúctu. Díky otcovskému zapojení získají lepší kvalifikaci a s větší pravděpodobností získají zaměstnání. Je také menší pravděpodobnost, že budou mít problém se zákonem a stanou se obětí násilných útoků, znásilnění nebo sexuálního obtěžování. Dívky mohou mít s menší pravděpodobností rané sexuální zážitky nebo u nich s menší pravděpodobností dojde k otěhotnění v letech dospívání. Chlapci se s menší pravděpodobností stanou násilníky či členy gangu. Chlapci i dívky budou mít s menší pravděpodobností problémy s drogami nebo alkoholem (Biddulph, 2011, s. 155).

Podle Bakaláře (2002) je dítě bez zapojení otce do péče ochuzeno o velmi důležitý vztah a pozitiva, která z něho plynou, dítě může být také náchylné více k trvalým poruchám sebehodnocení či sebedůvěře. Z tohoto důvodu je důležité, aby otec zůstal v životě svého dítěte a zapojoval se, i když situace není vždy příznivá. Je však důležité poznamenat, že také matka hraje nezastupitelnou roli v životě každého dítěte a není příhodné její úlohu přehlížet. Její přítomnost je neodmyslitelně spojena s otcovskou rolí a společně oba rodiče poskytují dítěti širokou škálu dovedností, znalostí a perspektiv, které jsou obohacem z obou pohlaví. Bez obou rodičů by dítě nebylo zplozeno a prospívají mu oba přístupy, které rodiče mohou dítěti přinést. Pozitivní vztahy rodičů bez ohledu na jejich pohlaví jsou nejvýznamnějšími faktory podpory zdravého vývoje dětí (Yogman & Eppel, 2022). Často

snahu podporovat tento zdravý vývoj a být aktivními činiteli mohou omezovat různé bariéry, které zabraňují angažovanosti.

V angažovanosti otců se mohou vyskytnout mnohé překážky, které mnohdy ovlivní zapojení do výchovy a vzdělávání dítěte. Na jednu stranu jsou otcové vyzdvihováni a podporováni v tom, aby se zapojovali do výchovy, avšak na straně druhé čelí mnohým omezením, které tomuto zapojení brání (Buchler, et al., 2017).

Ne pro každého otce je však snadné se zapojit. Otcovské zapojení je ovlivněno čtyřmi faktory. První faktor je motivace. Každý muž se může shlédnout v roli či identitě otce. Dalším faktorem je samotné sebevědomí a dovednosti, které otec má. Třetím faktorem je sociální podpora, která mu je poskytnuta ze strany matky dítěte. Posledním faktorem jsou bariéry, se kterými se může otec setkat, jako např. pracovní doba a celková náročnost práce (Pleck, 2012). Mnohdy je také omezují různé další faktory, jako časová nedostupnost, nebo je škola novým prostředím, které neznají a cítí se v ní nekomfortně. Z tohoto důvodu je snaha více podpořit otce v angažovanosti ve školním prostředí (Beyond Blue, 2023). Poněvadž když se otcové zapojují a angažují ve škole, tak se děti do školy více těší (Buswellová, Zabriskie, Lundberg & Hawkins, 2012).

Mezi další překážky se řadí kulturní normy a sociální očekávání (Gitit, Sean, & Lihe, 2020). Tyto normy a očekávání mohou formovat roli otce. V mnohých kulturách se zapojení od otce očekává, a naopak někde může být považováno za ženskou záležitost. Velkou překážkou může být, že se muži často identifikují více s rolí živitele než otce. Z toho důvodu jim může práce a tato zodpovědnost bránit v zapojení (Maříková & Vohlídalová, 2007). Dlouhodobé a náročné pracovní podmínky mohou komplikovat jejich angažovanost. Další překážkou může být ekonomický kontext rodiny. Potřebná finanční stabilita může omezit angažovanost otce ve společných aktivitách, protože je nucen zabezpečit rodinu skrze finanční prostředky. Angažovanost otce může významně ovlivnit také dynamika rodiny. Záleží také na vztazích v rodině i mezi partnery. Otcové jsou více aktivní, pokud mají podporu od matky dítěte. Jednou z dalších překážek mohou být individuální preference a hodnoty muže, tedy filozofie týkající se otcovství a samotné výchovy dětí. Někteří muži mohou mít rodinný život jako prioritu, zatímco jiní mohou preferovat více nezávislý životní styl. Za poslední značně významnou překážku můžeme považovat osobní zkušenosti a vzory otce. Do angažovanosti se promítají vlastní zkušenosti z dětství a vzory výchovy, které sám muž prožil (Gitit, Sean, & Lihe, 2020). Jednou z dalších překážek může být vzdělání otců. Bylo zjištěno, že do výchovy se

zapojují více muži, kteří dosáhli vyššího vzdělání (Nešporová 2005; Maříková & Vohlídalová, 2007). Mohlo by to být i z toho důvodu, že si více uvědomují důležitost jejich angažovanosti.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 METODOLOGIE

Praktická část bude navazovat na teoretické poznatky, které byly představeny v předešlé části. Pro výzkum byl zvolen design kvalitativního výzkumu, který se jevil pro tuto práci vhodný. Otcovství a jejich angažovanost či neangažovanost je stále probíraným tématem v naší společnosti i mimo ni. V úvodu kapitoly se blíže specifikují výzkumné cíle a otázky, které byly stanoveny před zahájením výzkumu. Kapitola se dále zaměřuje na využitou metodu sběru dat a výzkumný soubor, který si blíže charakterizujeme. Závěr kapitoly se zaměří na postup zpracování dat.

4.1 Výzkumný cíl

Cílem výzkumu je odkrýt, jakými rolemi se otcové vyznačují ve výchově a vzdělávání svých dětí mladšího školního věku z vlastní perspektivy.

Na základě hlavního cíle byly stanoveny tyto dílčí výzkumné cíle:

- Odhalit, jak samotní muži vnímají svou otcovskou roli.
- Zmapovat, jak se otcové zapojují do výchovy a vzdělávání dětí.
- Nalézt překážky v zapojení otců do výchovy a vzdělávání dětí.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka byla stanovena: Jaké jsou role otců ve výchově a vzdělávání dětí?

Dílčí výzkumné otázky znějí:

- Jak muži vnímají svou otcovskou roli?
- Jakým způsobem se otcové angažují ve výchově a vzdělávání dětí?
- Jaké překážky otcové vnímají v zapojení do výchovy a vzdělávání dětí?

4.3 Metoda sběru dat

Pro sběr dat byla použita metoda polostrukturovaného interviewu. Podstatou bylo klást otázky k dané oblasti, dále se průběžně doptávat a reagovat na podněty participantů (Skutil et al., 2011). Participantů odpovídali na tyto otázky:

Otázka č. 1. Co pro Vás znamená otcovství / být otcem?

Otázka č. 2. Jakou máte odpovědnost v rodině?

Otázka č. 3. Jaké máte priority ve výchově a vzdělávání svých dětí? Jakými hodnotami se řídíte?

Otázka č. 4. Jsou nějaké překážky, které Vás omezují v angažovanosti ve výchově a vzdělávání dítěte?

Otázka č. 5. Jak se Vám daří spojit zaměstnání a otcovství?

Otázka č. 6. Jak se zapojujete do výchovy a vzdělávání svého dítěte?

Otázka č. 7. Jakým způsobem se lišilo vaše zapojení při docházení dítěte do MŠ a nyní do ZŠ?

Otázky (1.-5.) se soustředily na aspekty otcovství, zkoumající pohledy a přístupy otců k této roli. Následně se otázky (6.-7.) zabývaly aktuálním a retrospektivním otcovským angažováním, zkoumající způsoby, jakými se otcové zapojují do rodinné dynamiky a jakou roli hrají ve výchově a péči o děti.

4.4 Výzkumný soubor

Záměrný výběr participantů probíhal podle předem stanovených kritérií. Při výběru byli osloveni známí. Ti byli dále požádáni, zda ve svém okolí nemají ochotné otce, kteří by se stali součástí výzkumného šetření.

Výzkumný soubor byl vybírán na základě těchto kritérií:

1. Muž (u tohoto kritéria nebylo záměrem diskriminovat ženské pohlaví, bylo zvoleno na základě výzkumného cíle, který zkoumá právě otcovské, tedy mužské role)
2. Otec dítěte mladšího školního věku (resp. 1. stupeň ZŠ)

Před samotným rozhovorem byl participant seznámen s účelem rozhovoru. Předložen jim byl informovaný souhlas. Podpisem souhlasili se zpracováním informací a nahráváním rozhovoru. Rozhovor byl nahráván na diktafon. Záznam sloužil pouze k doslovné transkripci a poté byl smazán. Na úvod rozhovoru byly participantům kladeny otázky skrze, které se zjistilo, zda splňují daná kritéria. Participant zůstane v anonymitě a také jména, která se objevila v rozhovorech byla zaměněna kvůli dodržení bezejmennosti.

Výzkumný vzorek pro výzkumné šetření je tvořen těmito participanty:

Participant 1

Participant 1 je muž ve věku 43 let. Má vysokoškolské vzdělání zaměřené na teologii. Narodil se a vyrůstal v České republice. Nyní už několik let pracuje jako evangelický farář ve Francii. Pracovní dobu má individuální dle pracovního vytížení. Má 11letého syna, kterého se svou manželkou adoptovali v jeho 6 měsících života. Manželka však před 6 lety tragicky zemřela a o syna se stará otec sám, jako samoživitel.

Participant 2

Participant 2 je muž ve věku 37 let. Má středoškolské vzdělání a pracuje jako elektrikář. Pracovní dobu má pouze jednosměnnou – ranní. S partnerkou má dvě děti – dcera 4 roky a syn 7 let. Dcera dochází do mateřské školy a syn do 1. třídy ZŠ. Společně žijí v bytě. Po skončení mateřské dovolené začala manželka pracovat, ale podle slov participanta se jim podařilo úspěšně sladit rodinné a pracovní závazky.

Participant 3

Participant 3 je muž ve věku 40 let. Má vysokoškolské vzdělání zaměřené na pedagogiku. Pracuje jako učitel na základní škole. S manželkou mají 3 děti – dcera 3 roky, dcera 8 let a syn 11 let. Společně žijí v rodinném domě. Manželka je na mateřské dovolené. Manželka obstará věci spojené s domácností, avšak na výchově participují společně.

Participant 4

Participant 4 je muž ve věku 41 let. Má středoškolské vzdělání a pracuje jako dělník v dřevovýrobě. Pracovní dobu má pouze jednosměnnou – ranní. S manželkou mají dvě dcery – 5 let a 9 let. Mladší dcera dochází do nultého ročníku a starší do 3. ročníku. Společně žijí v rodinném domě. Manželka pracuje jako lékárnice. Manželka obstará věci spojené s domácností a péčí o děti, avšak na výchově participují společně. V případě nepřítomnosti manželky je jí muž schopen zastoupit.

Participant 5

Participant 5 je muž ve věku 53 let. Má odborné vzdělání v oboru automechanik a pracuje jako řidič v autodopravě. Pracuje ve dvousměnném režimu – ranní i odpolední. S manželkou mají dceru, která má 6 let a dochází do 1. třídy. Společně žijí v rodinném domě. Z předešlého manželství má 2 dospělé děti. Manželka pracuje na plný úvazek. V rodině mají domácí práce rozdělené, ale na výchově participují oba.

Participant 6

Participant 6 je muž ve věku 44 let. Má odborné vzdělání v oboru automechanik a pracuje jako dělník u technických služeb. Pracovní dobu má pouze jednosměnnou – ranní. S manželkou mají 10letou dceru, která dochází do 4. ročníku a 14letého syna, který je v 8. ročníku. Společně žijí v rodinném domě. Manželka pracuje na plný úvazek. Manželka obstará věci spojené s domácností a péčí o děti, avšak na výchově participují společně. V případě nepřítomnosti manželky je ji muž schopen zastoupit.

Participant 7

Participant 7 je muž ve věku 34 let. Má středoškolské vzdělání zaměřené strojírenství a pracuje jako dělník v průmyslové výrobě. Pracuje v třisměnném režimu – ranní, odpolední i noční. S manželkou mají 6letého syna a 2letou dceru. Společně žijí v rodinném domě. Manželka je na mateřské dovolené s dcerou. Manželka obstará věci spojené s domácností, avšak na výchově participují společně s mužem.

Participant 8

Poslední participant 8 je muž ve věku 39 let. Má zdravotnické středoškolské vzdělání a pracuje jako zdravotník. Pracovní dobu má třisměnnou – ranní, odpolední i noční. S manželkou mají dvě děti – dcera 7 let, syn 5 let. Společně žijí v bytě. Manželka pracuje na plný úvazek. V rodině mají domácí práce rozdělené, ale na výchově participují oba. V případě nepřítomnosti jednoho z rodičů jsou schopni se plnohodnotně zastoupit.

4.5 Zpracování dat

Po sběru dat následovalo vyhodnocování, které proběhlo skrze otevřené kódování, které Švaříček a Šedřová (2010) popisují ve své publikaci v následujících krocích. Před samotnou analýzou se data přepíší do formy textu, kde zanecháme autentičnost sdělení (nespisovnou češtinu, slovní vatu atd.). Následovat bude rozdělení textu na jednotky a ke každé jednotce se přidělí kód. Tyto kódy mohou mít podobu odborného termínu nebo výraz, který využili participanté. Během vyhodnocování se kódy upravují dle potřeby. Dalším krokem se kódy na základě podobnosti kategorizují a následně interpretují. K interpretaci byla využita technika vyložených karet. Kategorie se uspořádají do jedné dějové linky a na základě tohoto obrazce se postaví text.

Ve výzkumné části bylo analyzováno osm rozhovorů s otci dětí mladšího školního věku. Pro zachování anonymity dat budou otcové označováni participanty s pořadovým číslem

(P1, P2, P3, ...). V této části jsou popsány kategorie a podkategorie, které vznikly na základě otevřeného kódování. Při kódování vzniklo 250 kódů, které se následně zařadily do 4 kategorií a ty byly posléze rozděleny ještě na podkategorie. První kategorie je rozdělená na tři podkategorie, které byly zaměřeny na otce z perspektivy 21. století. Druhá kategorie je rozdělena na dvě podkategorie, které se již zabývají vztahy v rodině. Předposlední kategorie je členěná na dvě podkategorie, které se více zaměřily na otce při výchově. Poslední kategorie se specifikuje na zapojení otce do přípravy dítěte. Kategorie jsou popsány a doplněny citacemi z rozhovoru s participanty.

Na základě rozhovoru s otci byly identifikovány tyto významové kategorie. Kategorie, podkategorie a příklady kódu jsou nastíněny v následující tabulce.

Tabulka 1 Přehled kategorií

Kategorie	Podkategorie	Příklady kódů
OTEC V 21. STOLETÍ	Dnešní obraz otce a jeho role z perspektivy samotných otců	Velký zlom Být vzorem Finanční zajištění
	Otec v dnešní společnosti	Najít si vlastní cestu Potřeba být otcem Nepodpora společnosti
	Překážky plnění otcovské role	Práce jako překážka Stáří jako překážka Povaha jako překážka
RODINNÁ POUTA	Být spolu(rodíči)	Rovnocennost rodičů Táhnout za jeden provaz Kompromis
	Vztah otce k dítěti	Otec autorita/vychovatel Příklad a vzor

KDYŽ VYCHOVÁVÁ OTEC...	Vize otců – chci, aby mé dítě bylo...	Slušnost na prvním místě Pracovité dítě Šťastné dítě
	Výchovné praktiky	Taktika vysvětlení 3x a dost Taktika kapesného
ZAPOJENÍ OTCE DO PŘÍPRAVY DÍTĚTE	Otcovské zapojení do školních povinností	Zapojení v domácím prostředí Otec součástí školy

5 INTERPRETACE DAT VÝZKUMU

Následující část je zaměřena na analýzu a interpretaci dat výzkumu získané pomocí polostrukturovaného interviewu. V kapitole jsou důkladně popsány zmíněné kategorie a podkategorie. Každá kategorie či podkategorie je doplněna o citaci participantů z rozhovoru.

5.1 Kategorie otec v 21. století

První kategorie, která z kódování dat vyvstala se nazývá „*Otec v 21. století*“. Kategorie je nadále rozdělena na tři podkategorie, které se blíže specifikují. První podkategorie pojednává o dnešních otcích, jak oni samotní pohlíží na otcovství. Předmětem zkoumání bylo, jak otec interpretuje pojem otcovství. Druhá podkategorie se zabývá již rolí otcem v rámci společnosti. Předmětem zájmu bylo také, jaký vliv má společnost na současnou podobu otcovství. Poslední podkategorie je zaměřená na překážky, které brání v otcovském zapojení.

Podkategorie dnešní obraz otce a jeho role z perspektivy samotných otců

První podkategorie se zaměřuje na obraz otce z jejich vlastní perspektivy. Jak otcové definují jejich roli, tedy otcovství? Participantů definovali otcovství různě. Přijímají ho jako radikální změnu, kterou definovali, jako největší či nejkrásnější změnu v životě nebo také jako životní poslání. Vnímají ho také jako obrovskou odpovědnost za zabezpečení své rodiny. Na jedné straně je to pro ně radost, hrdost a motivace žít jako nejlepší verze sebe sama. Na straně druhé je to pro ně závazek a strach z možných rizik, které by mohly dítě ohrozit.

Všichni účastníci výzkumu vnímají otcovství nebo také roli otce, jako velkou odpovědnost, která na ně při založení rodiny spočívá. Odpovědnost byla chápána především jako **finanční zajištění**, tedy povinnost ve smyslu poskytnout rodině finanční stabilitu. Otec přináší finance, zaopatřuje rodinu a snaží se ji zabezpečit, tak aby jí nic nechybělo. Cílem otců je také pomoci dětem v počátečních krocích jejich dospělého života, a to právě i po finanční stránce. P6: „[...] *prostě jako živitel rodiny, zabezpečit tu rodinu, abychom měli z čeho žít, kde bydlet a zabezpečit je třeba i do budoucna.*“ Všichni z participantů uváděli, že jejich hlavní rolí je finančně zajistit rodinu. Participant 3 se zmiňoval k této odpovědnosti: „*Přináším do rodiny peníze. Nemusím už lovit mamuta, jako v minulosti, ale zajistit a postarat se, aby rodina měla, kde bydlet a děti nechodily do školy bez bot a hladové, to je*

jednou z mých nejdůležitějších rolí.“ U participanta 1 bylo finanční zajištění jedno z mnoha povinností, neboť jako samoživitel nese zodpovědnost za všechny aspekty rodinného života.

Odpovědnost participanti vnímali také, jako být **vzorem pro své děti** (P5): *„[...] je to něco, co už nám vlastně nikdo neodpáře, [...] odpovědnost vnímám v tom, že jsem pro děti nějakým mužským vzorem, [...] jít, příkladem rodiny. Je to pro mě motivace žít, tak abych byl vzorem rodiny.*“ Je klíčové být dobrým vzorem, neboť dítě přijímá vzorce chování, hodnoty, zvyky i tradice, což formuje jeho identitu. Otec dítěti **předává i zkušenosti**, to zmiňuje P8: *“... předávat nějaké zkušenosti po mužské stránce dětem ...“* Dále P4: *„[...] když jsou malí, tak jim musí člověk ukázat, co je správné, co se má a co se může, co se nemůže, co by se mělo a nemělo, člověk jim chce být nápomocen do toho života prostě vykročit a vlastně chci být takovým jejím vzorem [...] pomoci v různých situacích, které jsou obtížné a aby si věděly rady, co si v životě počnout.*“ Na to navazuje zodpovědnost za **výchovu a vzdělání**, k tomuto se vyjádřil (P5): *„Je to zodpovědná práce. Starat se o to dítě, vychovat ho k obrazu našemu, tak aby bylo vychované a třeba i vzdělané.*“ Poslední participant tuto myšlenku shrnul do jedné věty (P8): *„Být otec je zodpovědnost, ale tak upřímně, jako o ničem jiném to moc není.*“ Pro jednoho participanta je otcovství také zodpovědnost **za štěstí** (P5): *„[...] Takže moje odpovědnost je, abych jí dovedl tam, kde ona bude šťastná, aby se postavila na svoje nohy a v životě byla spokojená.*“

Mnozí otcové pojímali otcovství jako projev **lásky** či **radosti**. Láska, jak ji vnímají ve vztahu k dítěti, se liší od partnerské, je to odlišný druh lásky. Muži prožívají otcovskou lásku k dětem bezpodmínečně. Participant 2 popsal: *„No tak jsem otec, jsem hlavně otec, který miluje své děti, i když zlobí (smích)... Snažím se jim dát to nejlepší, snaží se jim do života vštípit to dobré“* V případě radosti (P5) uvádí: *„Ale je to obrovská radost vidět, jak rostou. Je úsměvné, jak se kolikrát na nás podobají s manželkou, některé naše typické věty začali používat i oni. [...]"* Otec v případě radosti popisoval, pozorovaný fakt, že dítě vykazuje výraznou podobnost s rodiči v oblasti charakterových rysů či osobnostních vlastností. Participanti dále uváděli slovo **hrdost** P2: *„[...] otcovství, je to dar, je to velký závazek, je to láska k mým dětem a chtěl bych být, nebo jsem hrdý, že mám takové děti, které jsou zatím hodné... [...]"* **Strach** je pro muže taktéž v kontextu otcovství významným. Rodič se o své dítě obává, ve smyslu, aby ho nic nezranilo či nezanechalo na něm negativní trvalé následky. Otec se snaží zajistit pro své dítě bezpečí a celkové blaho (P5) v rozhovoru uvedl: *„Je to i strach, ale krásný strach v tomhle ohledu.*“

Otcovství není pouze jen o projevech emocí, ale je to pro otce i **velký zlom a životní změna**. Jako jedinec není již zodpovědný pouze sám za sebe, ale je na světě někdo, o koho musí pečovat. Muž musí zaopatřit rodinu, postarat se o děti, ale i matku (P2) uvedl: „[...] je pro mě takový zlom, už nejsem na světě jenom já, ale je tady někdo, kdo mě potřebuje a kdo ode mě čeká, že ho budu po určitou dobu životem provázet a připravovat ho na životní situace.“ Změna v roli otce nastává s uvědoměním, že již všechno nedělá otec sám pro sebe. V mysli se začíná formovat povědomí o existenci další osoby, na kterou je třeba brát ohled a postarat se o ni (P5): „A vlastně chcete tomu dítěti dopřát absolutně všechno a neděláte to už s tím smyslem, že to děláte pro sebe, ale děláte to vlastně pro ně jakoby pro rodinu a v tom je to úplně jiný. [...] člověk již není sám za sebe, ale má děti, kterým musí věnovat svůj čas a pozornost.

Podkategorie otec v dnešní společnosti

Na otce se v dnešní společnosti nahlíží s různým očekáváním. Tento postoj vychází z předpokladu, že muž při získání role otce je brán společností, jako někdo, kdo by měl být zodpovědný a vyspělý. Z toho důvodu je na otce kladen nátlak skrze povinnosti, které společnost vyžaduje. Společnost, společenské normy a očekávání se mění a vyvíjí, jako všechno ostatní, proto jsou mnohdy na otce kladeny nové požadavky, než tomu bylo v minulosti.

Otcovství je komplexní záležitost, která zahrnuje spoustu povinností a úkolů, na které se nelze připravit. Jeden z participantů (P3) tuto situaci vystihl velmi dobře: „[...] Na otcovství nepřipravuje žádný speciální „studijní obor“, takže si člověk musí většinou poradit sám, protože co funguje v jedné rodině, nemusí fungovat ve druhé a občas je to dosti náročné. Takže si na to člověk nějakým způsobem přijde sám. [...]“ Na roli otce se nejde předem zcela připravit. Otec se setkává s různými výzvami a překážkami v životě s dítětem a musí si umět poradit sám. Neexistuje žádná záruka pro správnost či efektivnost při zavedení různých výchovných metod nebo postupů.

Stát se opravdovým otcem, který plní svou roli zodpovědně a pečuje o své děti je složitější proces. Nicméně jde se naučit otcovství? Na to (P2) reagoval: „[...] naučit se to dá, pokud člověk chce, pokud má tu snahu a tu lásku k dětem a tu trpělivost, [...]“ Skutečná otcovská role vyžaduje lásku, snahu a trpělivost. Bez těchto atributů by bylo náročné plnit všechny úkoly a povinnosti spojené s otcovstvím. Není však potřeba žádného učení, muž se může nechat vést instinktem stejně jako matka. Otec, který má zájem o dítě, mu dokáže poskytnout stejnou péči jako matka.

Důležitým aspektem je tedy potřeba. Participant 1, který jako jediný z našich otců adoptoval své dítě, zdůraznil **potřebu být otcem**: „*Vtip je v tom, že ten otec, vždycky jakýmsi způsobem adoptuje. Žena dítě nosí ve svém břichu a tím pádem ten vztah k ní je tím dán. Nechci říct, že je víc nebo míň, než u toho chlapa a vlastně jaké kohokoliv chlapa... Takže v určitém slova smyslu adoptují muži vždy. Vlastně tam je tím pádem důležitá potřeba být otcem.*“ Tady narážíme na fakt, že matka má s dítětem bližší vztah. Tento vztah je již dán od početí a z prenatalního období, ale u otce je to mnohdy složitější proces, který se buduje o něco později. Otcovství je **uznání být otcem**, jak uvedl (P1): „*Viš, že to dítě mě uznává, jako toho otce, bez toho to nejde. Jo, být otcem je jakási vzájemná adopce.*“ U adoptovaných dětí je proces uznání otce zdlouhavější a náročnější. Otec potřebuje více trpělivosti a snahy. U dětí, které svého otce znají již od narození je to vnímáno mnohdy jako automatické.

Na otce se v dnešní době nahlíží poněkud jinak, než tomu bylo v minulosti. Doba, společnost, lidé i role otců podléhají změnám, (P3) řekl: „*[...] Navíc role otců byla v době, kdy vychovávali nás, naprosto rozdílná, takže být samozřejmě některé výchovné zkušenosti přejímáme, bereme si od našich otců, rodičů, ale zas nejde si v dnešní době s nimi nějak jako zdaleka vystačit. Už je ta doba pokročilá, [...] takže snad nebude nějakým způsobem troufalé tvrdit, že na současné otce je kladeno daleko více nároků. Než tomu bylo v minulosti, většina z nás se s požadavky, ať už od manželky, tchýně a všech v okolí snažíme se s nimi statečně prát, a ne vždy je to, ale dokonalé.*“ Výchovné zvyky, pravidla, které využívali rodiče před mnoha lety, už nemusí plně odpovídat dnešním podmínkám. Každý otec si musí najít tu svou **vlastní cestu**, jakým bude otcem. Přejímá zaběhnuté zvyky, hodnoty, ale musí je efektivně přizpůsobit dnešní době. Podle participanta 3 je také na otce dnes kladeno více nároků, než tomu bylo právě v minulosti. To může být spojeno s vyššími očekáváními ze strany blízkých i společnosti. Tyto očekávání se soustředí zejména na aktivní zapojení do péče o dítě nebo domácích záležitostí.

Ve společnosti se vyskytují různá klišé, která se často diskutují, jako například zmiňoval (P1): „*mámy jsou tady od toho, aby se staraly a tatínci, aby dělali blbosti... pro mě to není nutně jako směrodatné*“. Tyto tvrzení nejsou zcela relevantní i podle participanta. V dnešní době se totiž otcové snaží více angažovat do péče o děti i jiným způsobem, (P8) řekl: „*[...] v dnešní době by teda neměla, jen jako jenom žena, no měl by se tedy zapojit i muž jako. Určitě by se měli zapojit oba [...]*“ Ve společnosti se již setkáváme, že se stále více otců plně angažuje v péči o děti. Není neobvyklé vidět otce, kteří se starají o děti a jejich

potřeby, navštěvují lékaře, zaujímají také roli pečovatele v domácnosti. V některých dnešních případech také zastupují roli na mateřské dovolené či paragrafu. Otcové se více zapojují do povinností, které byly tradičně spojovány spíše s rolí ženy jako matky, P2 k tomuto uvedl: „[...] takže si myslím že je to v pořádku, že v dnešní době už to začíná být tak nějak vyvážené, že je teď už hodně těch otců, kteří se opravdu umí rovnocenně postarat o děti. No vzhledem třeba k ženě nebo matce, že už se jí jako vyrovnává, znám hodně takových, kteří opravdu umí zastat tuhle roli v domácnosti, jako otce anebo v uvozovkách i matky, takže se umí opravdu postarat o děti úplně perfektně, a to si myslím že je správné...“

Otcové jsou více angažovaní než v minulosti, což může být způsobeno právě tím, že vnímají větší akceptaci a podporu ze strany společnosti (P5) uvedl: „[...] A daleko víc i ta společnost mi přijde že je přikloněná k tomu, aby se i ten otec více zapojoval [...].“ V současné době otcové cítí podporu ze strany společnosti, což se projevuje tím, že už není tolik neobvyklé, když otec přebírá povinnosti spojené s péčí o dítě na paragrafu nebo se stará v běžných situacích, jako například návštěva lékaře. Nicméně otec stále není tak aktivní a zapojuje se méně ve srovnání s matkou, jak naznačil participant 1: „[...] Já si myslím, že pořád ještě stále máme před sebou kus cesty, než ti chlapi budou dělat 50 %.“ V současné společnosti otec stále nemá ještě tak významné postavení jako matka. Stále se setkáváme s tím, že matka je pro dítě o něco významnější, ale začínáme pozorovat změny pohledu na roli otce.

Společnost na jedné straně může být v dnešní době podporou pro otce, především v aktivním zapojení a péči o dítě. Nicméně na straně druhé může otcům samotné otcovství znesnadňovat a představovat překážku (P5) uvedl: „[...] jak na mě nahlíží už ta společnost, že už povětšinou si myslí, že jsem děda a ne otec (smích). [...] společnost to je možná taky trochu i ta bariéra já už se kolikrát i stydím jít někam na hřiště, [...]“ V tomhle ohledu může samotná společnost omezovat otce v zapojení a jeho angažovanosti.

Podkategorie překážky plnění otcovské role

Následující podkategorie bude zaměřena na překážky, které se objevují v zapojení otců do výchovy. Otcové, kteří byli podrobena výzkumnému šetření uváděli faktory, jako finanční zatížení rodiny, pracovní nároky, dále také zmiňovali rodinný stav, věk, únavu a charakteristické vlastnosti.

V dnešní době jsou peníze jedním z důležitých faktorů, které ovlivňují rodiče při rozhodnutí založení rodiny. Finanční stabilita a možnost poskytnutí dítěti adekvátní péči je rozhodujícím hlediskem pro mnohé rodiče (P8) řekl: „[...] celkově ta doba nespěje podle mě k tomu, jako je to těžké, je to drahá sranda, já to říkám jako, já to nemyslím zle, já sám jsem rád, že je mám, ale jako je to drahá sranda. Jak se říká do 10 let věku do toho dítěte investuješ milion jo, jako ty ho máš vzít jako kde? [...]“ Kvůli těmto okolnostem se často dostávají rodiny do krizových situací a není dítěti dopřána plnohodnotná péče. Z toho vyplývá významná bariéra v zapojení do výchovy a vzdělávání dítěte je **práce, čas** či různé **finanční závazky**.

Současná ekonomická situace je náročná, inflace, zvyšující se náklady ovlivnily mnoho rodin. Z toho důvodu se muži často ocitají v situaci, která je donutí více pracovat, zejména jsou-li jejich partnerky, ženy na mateřské dovolené, či vydělávají méně peněz. U otce P4 se již objevovala překážka financí, které musí zajistit: „Jako asi každý rodič to cítí, tak že překážka je málo času, ať už je to kvůli zaměstnání, že třeba nemám na ty holky, nebo na tu rodinu tolik času, [...] potřebujeme ty peníze, že, kdo by nepotřeboval, tak z toho důvodu jsem tam dýl, než bych chtěl a potom může z toho člověk třeba být nervózní doma že se nestihá vše podle plánu [...].“ Taktéž u otce (P1) se objevuje tato překážka o to složitější skrze povinnost najít pro syna hlídání v době jeho nepřítomnosti: „[...] Zařizuji si to, tak abych prostě nepracoval furt, ale prostě není to o tom, že ho někde nechám no, takže tam ta práce jako jakási překážka.“ (P7) uvedl: „Samozřejmě je to práce no, [...] takže občas je to náročné to skloubit s prací, protože člověk je věčně unavený no.“ Z toho nadále vyplývá **únava**, která taktéž brání otci se plnohodnotně zapojit a angažovat. Po vyčerpávajícím dni již nemá otec tolik energie, aby se dětem plně věnoval. Překážku práce a času zmiňují i další otcové (P8): „Čas, směnnost v práci.“, (P6): „No tak kromě zaměstnání tak bariéra asi není jen to je prostě akorát o tom čase, že když člověk je v práci tak nemůže být při dětech, ale jinak se snažím být, co nejvíce s nimi“, (P5): „Tak určitě je to práce, jako vždycky u všeho. [...]“, (P3) uvádí: „[...] méně času kvůli většímu pracovnímu vytížení [...] takže asi je to ten čas asi hlavně.“

Jeden z participantů považoval za jeho překážku ve výchově svůj **věk**, defacto **stáří**. (P5) v rozhovoru uvedl: „[...] v mojem případě už je to i věk, stáří už občas nemám sílu. Jako nepříjdu si úplně starý, ale už cítím, že už bych si radši jako odpočinul, a ne abych běhal po všech různých možných čertech, [...], takže asi ta práce, a to stáří a čas.“ V dnešní době je široké rozpětí, kdy se muž stává otcem, není u nich žádná pomyslná stanovená

hranice. Na muže ve vyšším věku už může dopadnout tíha starostí a povinností, které jsou s výchovu spojeny, což bývá v rozporu s jeho fyzickými i psychickými silami.

Další významnou bariérou je u otců jejich **povaha**, či lépe řečeno jejich netrpělivost a občasné **cholerické rysy**. K této překážce se přiznal sám otec (P1): „[...] *já sám jsem překážkou. V tom slova smyslu, že v určitý moment hold má smůlu, ale prostě když už teda bouchnu, tak prostě bouchnu. [...]no já jsem trochu cholerik, takže vlastně já sám jsem překážka [...]*“ U dalších otců to nebylo přímo řečeno, ale v kontextu byla tato překážka shledána také u participanta (P4, P5, P7, P8), kteří zmínili, že: „[...] *já nemám tak velkou trpělivost, jak moje manželka [...]*“, anebo „[...] *tak pomáhám, ale sem trošičku v tomhle ohledu netrpělivý, takže to přenechávám na svoji ženu.*“ Zmíněná tedy byla **netrpělivost** při povinnostech spojené se psaním domácích úkolů, které raději přenechávají na manželku, matku dítěte.

U jednoho z otců jsme se dozvěděli, že neshledává **žádnou překážku** (P2): „*Já určitě žádné překážky v angažovanosti necítím. Zapojuji se úplně do všeho.*“ Což může být zapříčiněno tím, že otec má pouze ranní směny a dítěti se v odpoledních hodinách může plně věnovat.

Poslední zmíněnou překážku můžeme nalézt v citaci od P1: „*Co je překážkou trošku občas v té výchově je to, že jsem vdovec.*“ Z promluvy otce můžeme vyvodit další překážku a tou je **vdovství**. Dítě nemá matku a manžel nemá manželku, která by zastupovala tu druhou stejně podstatnou roli, což může být velká bariéra při správném vývoji dítěte a taktéž při výchově, kde je na všechno muž sám.

5.2 Kategorie rodinná pouta

Role otců se v dnešní společnosti neustále vyvíjí a adaptují. Nová doba totiž přináší spoustu nových trendů a potřeb, které muž jakožto otec musí zohlednit. Muž má v rodině více rolí, především je manžel či přítel a také otec. Tato kategorie se zaměří na vztah s partnerem a také s dítětem samotným. Totiž tyto rodinné vztahy jsou velmi důležité z toho důvodu, že ovlivňují stabilitu a pohodu rodiny. Kladné rodinné vztahy pozitivně formují osobnost dítěte, sebevědomí a schopnost budovat další mezilidské vztahy.

Podkategorie být spolu(rodíči)

U partnerů či manželů je velmi důležitý rovnocenný a respektující vztah. Tento vztah by měl zahrnovat komunikaci, úctu a respekt. Každý z partnerů či manželů mají stejná práva a

možnost vyjádřit svůj názor. Směrem k dítěti by se partneři měli umět shodnout na výchově a společně pro dítě vytvářet harmonický domov. Podstatnými zmínkami participantů bylo, že ve vztahu s partnerem je nejdůležitější táhnout za jeden provaz, stanovit si cíl, kterého se drží a určení hranic.

V této podkategorii je důležité zmínit vztah rodičů, manželů či partnerů. V tomto ohledu je velmi **důležitá rovnocennost partnerů/rodičů**. P8 popisuje: „[...] oba rodiče by měli mít stejnou autoritu. Nikdo by neměl být výš a nikdo níž, protože oba těm dětem předávají svoje [...]“ Podstatné je sjednocení, rodiče se dokážou shodnout, či domluvit na určitých postupech ve výchově (P6): „Vždycky se sjednotíte v té výchově a snažíme se sjednotit, když je něco, když se jedná o nějaké prkotiny, tak určitě to nějak důkladně neprobíráme, ale pokud už je to něco vážnějšího, tak se snažíme to prostě probrat spolu a abychom vyšli vstříc i tomu dítěti a aby byli všichni spokojení.“ Existují situace, kde se lidé rozcházejí a mají své vlastní názory a pohledy, což je naprosto přirozené. Nicméně pokud však nedokážou najít společně jednoznačné východisko je důležitý **kompromis**. P3: „[...] Na některé výchovné a vzdělávací věci máme s manželkou trochu jiné pohledy, ale to je standardní a klasický problém většiny rodin, takže vždycky se nějakým způsobem kompromisem dobelháme do nějakého zdárného konce.“ Důležitá je tudíž komunikace s partnerem (P5): „Záleží na dohodě a komunikaci [...]“ ať už při různých problémových situacích i při každodenních maličkostech spojených s domácností a jejím řádem.

Podle vyjádření dotazovaných otců je klíčové, aby oba rodiče jednali jednotně. Společně si stanovili **přesné hranice a cíl** a toho se drželi. P1: „To je potřeba být dohodnutý, být na stejné vlně. [...] je to trošku boj, o tom, kdo tady bude rozhodovat on, anebo my. No, potřebovali jsme si nastavit ty hranice.“ Z hlediska výchovy je toto velmi podstatná věc, aby rodiče pomyslně **táhli za jeden provaz** a spolupracovali jako tým, to zmiňoval P5: „[...] Je to důležité i pro manželství, aby ta manželka byla za jedno se mnou...“ P1: „[...] A v rámci tady tohodle toho výchovného procesu. My jsme byli zajedno to, že když teda jdu potrestat, tak byl potrestán.“

To samé platí i **při domácích pracích**. Je důležité, aby domácí práce byly rovnoměrně rozděleny a každý rodič přispíval svým dílem, čímž se dosáhne rovnosti a vzájemného respektu P1: „[...] třeba jeden vaří, tak druhý jde nakoupit, když jeden se postará o prádlo a dá ho vyprat, tak druhý ho pověsí jo a ta zodpovědnost vůči tomu dítěti by měla být podle mě v tom páru nějakým způsobem takhle vyvážená, aby každý něco přinášel s tím, že máme svoje vlastní silnější stránky a slabší stránky a nehrál bych moc na to, že znova na ty klišé,

že co musí máma a co musí táta.“ V tomhle ohledu je důležité, aby každý rodič plnil svou roli v péči o dítě naplno, bez spoléhání a čekání na toho druhého. Pokud je rodič přítomný měl by se aktivně podílet na péči o dítě beztoho, aby se úkoly a povinnosti rozdělovaly, například na základě pohlaví či společenských stereotypů. Samozřejmě je výhodné, když je jeden z rodičů indisponován, tak může využít pomoci druhého partnera (P1): „[...] *Ono je super, když jsou na to dva, že když prostě jeden už nemůže, tak můžeš říct tomu druhému předat štafetu. [...]*“

Rozdíl mezi matkou a otcem participanti shledávají v tom, že otec je více nekompromisní. V momentě, kdy dítě poruší stanovené hranice, pravidla, rodiče udělují trest. Dítě na tento trest nereaguje přijetím, mnohdy se staví do opozice, oponuje a neakceptuje ho. Matka v tomto případě má snahu dítěti domlouvat, vysvětlovat, diskutovat s ním o problému, kdežto otec je méně interaktivnější, jednou řekne verdikt, stanoví svůj postoj a čeká, jak dítě zareaguje. P1: „*Ten rozdíl mezi mnou a jeho mámou [...] já jsem mu to řekl a čau, maximálně jsem to zopakoval, zatímco jeho mamka, ta měla tendenci čas od času za ním přijít a snažit se s ním o tom pobavit, diskutovat a vysvětlit mu to [...] Já jsem v tomhle tom byl takový, jako mnohem bych řekl, ráznější.*“ Dalším rozdílem může být, že žena, jakožto matka může přispívat k vytvoření domova a rodinného prostředí a muž jako otec nastavuje hranice a strukturuje rodinu. V tomto se jejich role mohou lišit, avšak oba jsou pro dítě zásadní a nenahraditelní. P8: „[...] *V rodině jsou důležití oba, matka i otec. Každý má svou odpovědnost. Žena dělá doma, ten domov a muž dává ty mantinely, co se může, co ne.*“

Na to navazuje ukládání trestů, kde se můžeme setkávat s rozdílnými přístupy rodičů. Častým scénářem je, že jeden z rodičů zaujímá přísnější postoj a ukládá tresty, druhý rodič je benevolentnější, spousta věcí dítěti povolí a spíše netrestá. Na to jeden z otců reagoval tím způsobem, že v jeho rodině to funguje na bázi **společných trestů** P8: „*Zákazy a tresty udělujeme s manželkou společně, protože by to neměl rozhodovat jeden nebo druhý, jelikož když to rozdává jeden, tak dítě toho, co bude předávat ty tresty, tak dítě ho bude brát za toho zlého a ten druhý bude hodnější a bude za ním jako chodit a tak si říkat a škrabkat o omluvu, takže se na tom s manželkou shodneme a předáme trest nebo řekneme verdikt tomu dítěti společně jako rodiče.*“ V této situaci je taktéž velmi klíčová komunikace s partnerem, schopnost se shodnout a být za jedno.

Podkategorie vztah otce k dítěti

Vztah otce k dítěti je velmi důležitým prvkem rodinné dynamiky a může být ovlivněn různými faktory, ať už výchovou či preferovanou rolí otce. Participanti uváděli, že vztah k dítěti vnímají spíše hierarchicky – vnímají to jako především odpovědnost za výchovu, kde vztah není na partnerské bázi. Otec k dítěti přistupuje v určité roli. Mnohdy bývá v roli autority, vychovatele, učitele, trenéra, kamaráda, taxikáře, kuchaře, někdy supluje i roli matky, která v některých případech v rodinách chybí. Otcovská role je důležitou součástí rodiny.

Otcové roli **vychovatele** zastupují ve chvíli, když dítě poruší pravidla nebo se zachová nesprávně. Otec, než potrestá dítě, tak před tím důrazně vysvětlí situaci P1: „[...] *tak jsem ho nepotrestal. Jo, ale velice důrazně jsem mu řekl, co to znamená krást a od toho dne to neopakoval.*“ Mnohdy je právě role vychovatele spojována s rolí autority. Otec je v roli **authority** u participantů výzkumu. Otec je v rodině ten ráznější, nekompromisní a nediskutující, jak uvedl P7: „*No spíše já jsem ta autorita, takže manželka spíš předává ten cit a tu lásku a já předávám spíš to, aby si vážily těch hodnot.*“ P3: „[...] *Funguji v naší rodině za toho zlého, to znamená, že když se při občasných výchovných neshodách nedaří najít cestu a správný směr, vstupuji do diskuse já a legrace pomalu končí.*“ Na otázku, z čeho usuzují, že jsou větší autority odpověděl participant 6: „[...] *mají ze mě děti větší respekt, protože jsem chlap... nebo taky, protože manželka jim víc ustupuje a je na ně víc taková hodná, měkčí no.*“ V tomto ohledu mohou být otcové posuzováni, jako větší autority právě skrze fyzický vzhled, který může evokovat větší respekt. Taktéž může být autorita vybudovaná skrze přísnost a neústupnost.

Další role, která byla shledána u participantů je role **učitele** P2: „[...] *dát to nejlepší, snažím se jim do života vštípit to dobré a podle mě to je nejlepší, aby si uměli poradit se všemi situacemi* „[...] *aspoň trochu je naučit takhle do toho života, aby věděli, co a jak. Dát jim to nejlepší, co můžu [...]*“ Otec se snaží dítěti předat znalosti, ale i dovednosti, které jsou založené na jeho vlastní odbornosti a zkušenostech. Participant 4 představuje svoji roli učitele jako: „[...] *naučit je, co ovládám třeba já, čemu rozumím, ale taky pomoci v různých situacích, které jsou obtížné a aby si věděly rady, co si v životě počnou.*“ Otec vede děti také k různým aktivitám, které jim mohou otevřít obzory a najít své zájmy, které by je naplňovaly.

Otec také zastupuje roli **pozorovatele**. Hledá v dítěti jeho silné stránky a oblasti, ve kterých je talentované a má potenciál ke zlepšení. Dále se pokouší rozvíjet tyto schopnosti

a společně s ním pracovat na jejich zlepšení. Participant 1 k roli pozorovatele uvádí: „[...] *já se spíš snažím pozorovat a vypořádat, v čem je dobrý. Všiml jsem si v hudbě velice brzo, ta jeho zručnost, je to na něm vidět, zatímco není nějak intelektuálně nadaný.*“

Otec v roli **kamaráda, trenéra a partáka**. Otec si s dětmi hraje, vede je ke sportovním aktivitám, podniká s nimi společné výlety a sdílí společné zájmy apod. Participant 2 popisuje svou roli takto: „[...] *hráváme člověče nezlob se a různé stolní hry [...] učím děti bruslit v zimě, [...] hraje fotbal a který ho opravdu baví, takže mám radost, že vlastně má něco po mně a že půjde v mých šlápějích [...].*“ Participant 4 zase takto: „[...] *děti jsou pro mě takoví partáci, mám sice 2 holky, ale jsou to partáci do nepohody. (smích) [...] je do toho hokeje zapálená, a to jsem strašně rád a jsem za to vděčný vid', že mi nahrazuje i toho kluka trochu. To jsem si totiž vždycky přál, že budu se svým synem chodit na zápasy, povedu ho ke sportu, k fotbalu, hokeji a tak.*“ Trenér u svých svěřenců buduje taktéž disciplínu, kterou zmínil P7: „*Takže hlavně chci, aby moje děti měly nějakou disciplínu ...*“

Poradce je další rolí otce, kterou otci naznačovali. Otec svému dítěti dává rady a navádí ho, doprovází životem a pomáhá mu porozumět složitým situacím, P2 uvedl: „[...] *Snažím se jim dát rady do života a pomáhat jim. Jdu jim vzorem.*“ Jak můžeme vyčíst z ukázky, otec je také **vzorem a příkladem**. (P4): „[...] *chci, aby si šli svou vlastní cestou, [...] ukázat, co je správné, co se má a co se může, co se nemůže, co by se mělo a nemělo člověk jim chce být nápomocen do toho života [...] a vlastně chci být vlastně takovým jejím vzorem.*“ Také participant 2 uvádí: „[...] *snažit se jim jít příkladem.*“

Typicky otec zastupuje v rodině také roli **opraváře, technika**. R4: „*Anebo spíš, když se něco po... pokazí (smích). Tak jsem já, kdo to opraví, ať je to pračka, kávovar, autíčko, co mají holky, nebo různě montuju, postavil jsem holkám ze dřeva průlezky na zahradu, takže jsem spíš takový kutil, Bořek stavitel (smích) a technik doma, a to dělám opravdu jen já, protože v tomhle je zas manželka zas v lese (smích). Já jsem zas v lese v jiných věcech.*“ Otec je často technicky zdatnější než matka, a proto se často stará o opravy v domácnosti, které jsou potřeba.

Otec je také **pečovatel**, což by se mohlo zdát, že je spíše role matky, ale není tomu tak. Tato role je často popisována, jako role zástupce za matku, protože otec tuto roli přebírá pouze v momentě, kdy není matka k dispozici. Participant 2 tuto roli definuje: „*Někdy i matky (smích), pokud máma není nablízku a musím si poradit se vším, je to pro člověka vlastně zase něco nového, dřív jsme byli třeba s tou partnerkou a nebylo to všechno jen na*

mně, ale teď když jsem třeba s nima sám, tak musím se o ně postarat a musím vědět, co je dobré, aaa, snažit se jim jít příkladem.“ Otec v době nepřítomnosti matky nahrazuje taky její péči. Otec si s dětmi zahraje hry, nachystá jídlo, připraví do školy, odveze na kroužky, k lékaři nebo zůstává na paragrafu místo matky apod. (P2): *„I teď jsem byl na paragrafu s malou, protože měla zánět v oušku, protože žena zrovna nemohla a byla minulý měsíc ona, tak jsme se teď vystřídali, tak jsem zůstal doma já.*“ Mnohdy otec tráví čas s dítětem i na výletech, dovolených či exkurzích. Trávení času popisuje participant 8: *“ [...] společně jezdíme na nějaké výlety nebo nějaké výchovné nebo vzdělávací výlety, [...]”* A participant 4: *„[...] Jezdíme i společně vícero rodin na dovolenou, což je super. Jezdíme do Karlovic na chatu. Jezdíme taky jen tatínci s dětmi, aby si maminky odpočinuly.*“ Další jsou například role, které mohou spadat do role zástupce za matku, jako **kuchař**, otcové se zapojují do vaření, chystání jídla a svačín dětem. Role **milujícího otce**, který dává dětem otcovskou lásku.

Také jsme se setkali u otců s rolí **psychologa** a to především, když děti potřebují povzbudit a podpořit při různých stresových situacích a jsou psychickou podporou. Pro žáky je škola větší stres, už si nehrají, ale jsou na ně kladeny povinnosti. P8: *„[...] děti toho mají více [...] začínají být více, jako ve stresu díky škole, takže více komunikovat říkat, že je to v pořádku... [...] je to takové náročnější [...]. Z toho vyplývá, že se ze strany rodičů vyžaduje větší psychická podpora.* U participanta 5 jsem se setkali se situací: *„[...] i když teď na ni jde poznat, že je hodně taková úzkostlivá, až moc, přehnaně všechno moc řeší, [...] zapoměla sešit s domácím úkolem ve škole, to byla katastrofa, to byl řev. [...] aby se uklidnila, tak jsme museli normálně jet v 5 hodin do školy [...] hledali jsme po škole sešit, protože ona potřeboval napsat domácí úkol [...].“* Z tohoto výňatku můžeme pochopit, že žáky i rodiče mohou školní povinnosti stresovat, a proto je tak významná psychická podpora. A v neposlední řadě byla zmíněná role **taxikáře**, (P6): *„...a musím je vozit a vyzvedávat...“*, kde otec vozí děti do školy, ze školy, na kroužky, výlety apod.

5.3 Kategorie, když vychovává otec...

Další kategorie se zabývá otcem, který je v roli vychovatele. Do výchovy svých dětí otcové dávají značné úsilí a péči. Skrze výchovu usilují z dítěte vytvořit jedince, který reflektuje jejich hodnoty a priority. K tomu cíli se snaží dospět skrze různé strategie a metody výchovy. První podkategorie se tedy blíže zabývá vizí participantů, kterou mají se svými dětmi. Ve druhé podkategorii je předmětem zájmu to, jak otec přistupuje k výchově a jaké taktiky při výchově dítěte využívají.

Podkategorie vize otců – chci, aby mé dítě bylo...

Podkategorie se bude zaměřovat na hodnoty a priority, kterými se dotazovaní participantů – otcové dnes ve výchově řídí. Participantů skrze výchovu chtějí obzvláště dosáhnout toho, aby jejich dítě bylo slušné, rozumné, poctivé a pracovité.

Na úvod je důležité zmínit, že každý participant má poměrně jiný postoj k různým hodnotám a prioritám. To stejné platí u jejich výchovy. Participant 5 vyslovil jednu důležitou větu: „[...] vychovat ho k obrazu našemu, ...“ Ten pomyslný „obraz“ má každý trochu jiný, ale v určitých věcech se otcové shodují. Tento obraz participant 5 přiřadil k tomu, aby byly jeho děti především **šťastné**. P5: „...aby byly šťastné, aby byly v životě naplněné, aby dělaly to, co je baví, aby žily život takový, jaký si přejou. A taky aby byly slušné a nechytly se nějaké špatné společnosti které by je stáhly dolů.“

Z rozhovoru s otcí bylo více než jasné, že u všech převládá vize toho, aby jejich děti byly hlavně **slušné a rozumné**. Participant 6 uvedl: „Tak hlavní priority jsou vlastně, abych vychoval, abychom společně vychovali naše dvě děti ve slušné lidi a rozumné, a to je asi tak největší prioritou.“ Participant zdůrazňuje také společnou výchovu, v níž rodič není vnímán pouze jako matka, nebo pouze jako otec, ale je to společná sdílená vize obou.

Slušnost otcové obvykle vidí v tom, že dítě ovládá tzv. „3P“, což zahrnuje schopnost pozdravit, poděkovat a poprosit, tak jak zmiňuje participant 3: „A v celé naší výchově udává směr jednoduchý a nějakým způsobem prověřený způsob – pozdravit, poprosit, poděkovat a nedělat rodině ostudu. [...] To je jako základ všeho.“ Podobnou vizi popsal také otec P1: „Tak dohromady mám 3 body, 3 styčné body. Slušný, poctivý, pracovitý a pak si dělej, co chceš. V tom slova smyslu, no myslím si, že když si dítě zabuduje tady tyhle ty 3 věci, tak má dveře do života otevřené. Umět říct dobrý den, na shledanou, prosím, děkuji a potom se od toho odvádí určité další a další věci. Být poctivý, že jo.“ Další prioritou otců je **poctivost a pracovitost** P6 v rozhovoru uvedl: „[...] ale zapojuju je taky do prací a snažím se, aby se práce nebály a byly naopak pracovité, takže třeba úklid zahrady [...]“

Další důležitou vlastnost, kterou otcové se svým dětem snaží předat je schopnost ocenit **hodnotu věcí** P7: „Takže hlavně chci, ... aby si vážily nějakých hodnot, třeba peněz nebo věcí, které dostanou od svých prarodičů nebo známých, ...“ Mezi tyto věci řadí peníze a dary, které děti dostanou.

Cílem otců je také **přípravit** své děti na plnohodnotný a naplňující život. Směřují k tomu, aby se v dospělém životě **o sebe dokázaly postarat** a následně zabezpečit a zaopatřit svou

vlastní rodinu, P2 uvedl: „[...] až vyletí z hnízda, vyrostli z nich slušní vychovaní a rozumní lidé, kteří se o sebe budou umět postarat a vstoupit na vlastní nohy... [...].“ Na to dost často navazuje cíl, aby děti byly v něčem dobré, v něčem vynikaly (P2): „a chtěl bych je prostě vychovat, co nejlépe [...] byl dobrý sportovec [...] co ji bude bavit, aby prostě měli nějaké ty koníčky ale samozřejmě.“

Z dalších možných priorit je předání **náboženských hodnot**, které jsou pro věřící společnost podstatnou součástí života, P3 řekl: „Pocházíme vlastně z křesťanské rodiny a snažím se děti vést i tímto směrem, takže chodíme do kostela a nějakým způsobem jim chci předávat i takové ty náboženské hodnoty.“

U dotazovaných participantů jsme zjistili, že upřednostňují hlavně radost a štěstí, praktičnost a čestnost do života před vzděláním. Pouze dva participanté zmínili, že by chtěli z dětí vychovat **vzdělané** občany P3: „Toto nás stojí nemálo sil, ale nevzdáváme to a snad z nich ty slušné a vzdělané občany nakonec vychováme.“ a také P5: „tak aby bylo vychované a třeba i vzdělané.“ Otec (P5) to hezky shrnul do následujících vět: „Já hlavně chci, aby moje rodina byla šťastná, to je můj hlavní cíl, to je všechno, co chci. [...] chci, aby ta moje dcera byla hlavně šťastná, spokojená a aby se v životě měla dobře a vůbec mi nezáleží, jestli bude kadeřnice nebo jestli bude učitelka, doktorka, právnička i kdyby měla být uklízečka a bude šťastná, tak budu šťastný i já a o tom to je.“ Tudíž tady se nám potvrzuje, že se otcové orientují spíše na spokojenost vlastních dětí před ambicemi ve vzdělávání.

Podkategorie výchovné praktiky

Každý otec je jedinečný a má jiné osobní přesvědčení, zkušenosti, názory, priority, které promítá do výchovy svých dětí. Tato podkategorie se zaměřuje na taktiky dotazovaných otců, které zahrnovaly taktiky peněz, volnosti, vysvětlování nebo také ukládání trestů.

Významným prostředkem výchovy jsou finance. Dotazovaní participanté uváděli, že skrze tento prostředek chtějí dítěti vštípit jejich hodnotu. Participant 8 popsal tuto taktiku: „...aby dítě nebylo utlačováno, tak dostane nějaké malé kapesné, aby si mohl, aby mohl zaprvé do školy cestovat autobusem, ale učíme ho i finanční gramotnosti, aby třeba z ušetřených peněz, co dostává každý měsíc si mohl pak koupit něco, co chce on sám ...“ Tím, že dítěti dávají kapesné, je učí **samostatnosti**, finanční gramotnosti, nakládání s penězi, přemýšlení do budoucna apod.

Samostatnost u dítěte budují také skrze volnost, kterou dítěti dávají. A to je také dalším způsobem výchovy. Otec dítěti dává **volnost** a do ničeho ho nenutí. Otec chce, aby si dítě

vybralo svou vlastní cestu (P4): „*hlavně je do ničeho nechci nutit, chci, aby si šli svou vlastní cestou, ale samozřejmě, když jsou malí, tak jim ji musí člověk ukázat...*“ Ač mnohdy otcové dítěti dávají volnost, je také podstatné ukázat jim hranice.

Často zmiňované bylo, že otcové při prvním prohřešku dítěti **domlouvají slovně**, dítěti nic neodepřou, neudělí mu žádný trest, ale důrazně řeknou, co provedlo, co by se dělat nemělo, či naopak mělo (P7): *[...] pokud je to třeba poprvé, tak se snažím domluvit slovně, ale potom když už se to opakuje vícekrát a děti si nedají říct tak občas nějaká ta výchovná facka přiletí.*“ Nebo také u P1: *„Bylo to poprvý, takže jsem se mu velice důrazně pokusil promluvit do duše.“* Participant 2 dále rozvádí: *„pokud je to věc, která jim není jasná a které nerozumí, tak se jim to snažím samozřejmě vysvětlit, aby příště neudělali stejnou chybu.“* Při prvních prohřešcích se **otcové ujistí, že dítě situaci pochopilo**. Převládá taktika „**3x a dost**“, kterou zmiňuje P8: *„Ale dáváme trest, až po třetím napomenutím. Máme takové nepsané pravidlo třikrát a dost...“* Otec skrze tuto taktiku buduje u dítěte disciplínu, kde dítě pochopí princip pravidel a respektování autority.

Pokud však tedy domlouvání a vysvětlování nepomáhá, následuje větší represe. V momentě, kdy dítě opakovaně porušuje hranice, otec **ukládá trest**. Mnohdy je to trest v podobě verbálního napomenutí, křiku, nebo omezení, jako je odebrání předmětu nebo zakázání určité činnosti, P4 popisuje svůj trest: *„zvýším hlas...přiletí nějaký ten pohlavek, anebo jim dám přes zadek, když už moc zlobí, protože už zákazy nepomáhají a stejná chyba, nebo neřesti se opakují pořád dokola, nebo taky zakážeme třeba televizi...“*. Dalšími využívanými tresty jsou fyzické tresty v podobě pohlavků či plácnutí přes zadek. To potvrzuje také P6: *„nějaký ten pohlavek přiletí...“* U **fyzických trestu** bylo zdůrazněno, že by nikdy nemělo dojít k použití nástroje jako prostředku k trestání (P1): *„[...] Třeba když byl malý, tak prostě nikdy jsem nevzal vařečku, nebo něco, vždycky jsem mu dal na zadek rukou... [...] To si myslím, že je důležitý, abychom to my cítili, co děláme, protože nástrojem můžeme opravdu ublížit.“* Během rozhovoru jsme nezaznamenali, že by některý z otců použil nástroj k trestání svého dítěte. Tento způsob by mohl dítěti ublížit, což bylo zdůrazněno participantem.

Dalším důležitým poznatkem byly **zdůvodněné tresty**, otec dítě nepotrestá, dokud dítě nepochopí příčinu, proč byl trest udělen. Toto zdůrazňoval P1: *„[...] pokud je potrestán, vždycky se zeptám, víš, proč si byl potrestaný? Hm. Když to ví hned o to líp, když to neví, podle závažnosti věci ho nechám přemýšlet, ať na to přijde, ale pokud vidím, že to opravdu nechápe, tak mu to řeknu. A snažím se o to, aby žádné potrestání nebylo bezdůvodné a tím*

pádem, aby z toho neměl pocit, že je to vlastně nespravedlivé.“ Tímto způsobem chce otec u dítěte docílit pochopení a uvědomění si svých chyb.

5.4 Kategorie zapojení otce do přípravy dítěte

Poslední kategorie se zaměřuje na vzdělávání, ať už v institucích nebo vzdělávání, které probíhá skrze domácí přípravu dítěte s otcem. Otec, jakožto rodič je zodpovědný za vzdělání svých potomků. Otec by se měl zapojovat do vzdělávacího procesu, který je pro jeho dítě podstatnou součástí. Zapojení otce do domácí přípravy zahrnuje spoustu možných činností. U participantů to bylo především psaní domácích úkolů, vyzvedávání dětí z kroužků, docházení na třídní schůzky a školní akce.

Podkategorie otcovské zapojení do školních povinností

Mladší školní věk je přestupné období, kde se z dětí stávají žáci. Děti v mateřské škole si hrají a nemají žádné povinnosti. Přestup na základní školu je tedy o poznání jiný, a nejen pro děti. Na děti je vyvíjen s nástupem do školy větší tlak, mají více povinností, změna prostředí a rodiče se u nich snaží vybudovat samostatnost.

U některých párů začíná manželka pracovat, tudíž už není tak úplně ženou v domácnosti. V tomto případě se začíná práce ve smyslu **vyzvedávání dětí ze školy, péči o dítě, chystání věcí** apod. rozdělovat mezi oba rodiče P2: *[...] moje přítelkyně začala pracovat. To znamená, že ráno vodím děti do školy a do školky, ale to zase není vždy, záleží na pracovní směně přítelkyně. Je to zhruba, co druhý den. [...] kdy se vlastně i střídáme. [...] samozřejmě se musíme vrhnout spolu na ty úkoly, abychom nečekali na maminku, než se vrátí z práce je večer, takže je to na mě, děláme úkoly společně, zahraju si něco, dělám jim večeri, no musím je okoupat, nachystat do školy a taky je jdu uspávat...*“ Mnohdy však otcové dodávali, že tyto povinnosti přebírají pouze v případě, že manželka není k dispozici.

Při změně stupně vzdělávání se u žáků objevuje domácí příprava, která je velmi důležitá. Povinnostmi, které se v období mladšího školního věku objevují jsou především v podobě **domácích úkolů a učení** se. P6: *„[...]ve školce nebyly úkoly, takže se základní školou už tady nastávají problémy s učením, vysvětlováním [...]“* (P4): *„...musí se udělat povinnosti, napsat úkoly a tím pádem je to prostě jiné už to není jenom ta zábava, ale jsou to ty povinnosti, takže v tom je tady rozdíl...“* U domácích úkolů se může objevit již zmiňovaná překážka netrpělivosti P5: *„...když vím, tak pomáhám, ale jsem trošičku v tomhle ohledu netrpělivý, takže to přenechávám na svoji ženu.“* Trávení společného času otce s dítětem je

často spojován s domácí přípravou na školu. Vypracovávání domácích úkolů, procvičování, čtení, počítání, chystání věcí, není nic nezvyklého pro rodiče dítěte na 1. stupni ZŠ. Participant 1 uvedl k domácí přípravě: „Čtyřikrát týdně jsme procvičovali...“ a P2: „Ano, ano na písemky, domácí úkoly, čteme, procvičujeme...“

S domácí přípravou je často spojené **připomínání povinností**, o kterých se zmínil P3: „Co se týká vzdělávání, tak zde samozřejmě přechodem dětí na ZŠ povinností výrazně přibylo, a protože jsou naše ratolesti stvořeny pohodlné a líné, je potřeba jim velmi často připomínat, že to není ta správná cesta, po které chceme společně jít.“ Klíčové je taktéž budování řádu a programu dne u dítěte. Často se však ještě při školní přípravě setkáváme s **chystáním různých pomůcek**, které učitelé po žácích vyžadují. Tento aspekt může rodiče také stresovat, zejména když si na tyto potřeby děti vzpomenou pozdě v noci (P5): „takže to se tam změnilo ty domácí úkoly anebo když třeba musíme nachystat nějaké pomůcky hledat na podzim plodiny... jsme sbírali listí, takže jsme chodili po všech různých stromech a brali listy, šišky, žaludy... ale nejlepší je, když si na to milostpaní vzpomene před spaním [...]“

V mladším školním věku se otec začíná také více zapojovat do akcí pořádané školou. To zahrnuje účast na **třídních schůzkách**, vystoupeních nebo dalších událostech spojených s výchovně vzdělávacím procesem (P7): „No, tak chodím na třídní schůzky dětí občas, [...] se s manželkou střídáme, když mám třeba opačné směny.“ Dotazovaní otcové dochází na třídní schůzky, ale je to spíše v případě, když manželka či přítelkyně nemůže. Pouze dva participanti (P4, P8) uvedli, že nedochází vůbec.

V případě **školních akcí**, angažovanosti ve školních radách, jarmarcích, tvořivých dílnách se otcové moc nezapojují a přenechávají tyto záležitosti spíše na manželce (P4): „Jo takhle, no hodně se manželka, opravdu, velmi zapojuje tady do různých akcí. [...], já však nechodím, nechávám to na ní, [...] I například při rozsvěcování stromečku, na začátek, anebo konec školního roku většinou, pokud je ta možnost, tak se zúčastníme oba, ale většinou je to na manželce, teda no.“ Pokud se však jedná o akce spojené výhradně s mužskou prací, jako jsou opravy, vyklízení, tak jsou otcové ochotni poskytnout pomoc (P4): „ale teďka byla ve škole, oprava podlah, takže byli svoláni všichni tatínci a někteří dobrovolně přišli, bylo nás myslím 10 a dělali jsme to v pátek po práci a v sobotu. Trhali jsme lino, pokládali jsme nové, vyklízeli jsme a tak.“ Otcové se angažují více při akcích jim blízkých, ať už jsou to opravy, či fyzicky náročnější práce apod. Tímto způsobem otcové přispívají k životu a funkci školy. Ostatní akce školy spíše přenechávají na ženu. Participant 8 zmínil, že další rozdíl při přechodu z MŠ do ZŠ je **prostředí**, do kterého dítě

vstupuje P8: *[...] a hlavně se změnilo místo vyzvedávání dítěte.* “ Mateřská a základní škola ve většině případů není jedna a tatáž budova.

S přestupem na ZŠ otcové P4, P5 a P6 zmiňovali, že přibyly také povinnosti s mimoškolními aktivitami – **kroužky**. Žáci chodí do kroužků, které mnohdy nezastřešuje samotná škola, a proto je rodiče musí dovézt na místo určení. Participant 4 ke kroužkům řekl: *„[...] nevozili jsme ještě do kroužků, ale teď když už chodí na 1. stupeň, tak samozřejmě se přijde z té školy a třeba ještě jedeme na různé kroužky a pak teprve následuje třeba psaní těch úkolů, učení [...]*“ Participant 6 uvedl: *„[...] anebo jsou tady navíc právě ty kroužky [...] takže je musíme vozit a vyzvedávat [...]*“

Avšak u některých otců je zapojení **stejné**, jak v MŠ, tak ZŠ (P5 i P3): *„Zapojení při docházení do MŠ a do ZŠ je v mém případě naprosto stejné.“* Záleží, jak se otec zapojoval v MŠ v porovnání se ZŠ. Tento fakt z rozhovorů však analyzovat nedokážeme.

6 ZÁVĚRY VÝZKUMU

Následující kapitola objasní odpovědi na výzkumné otázky. Ještě před tím, než budou zodpovězeny si připomene samotný cíl výzkumu. Výzkumná část si stanovila za hlavní cíl odkrýt, jakými rolemi se otcové vyznačují ve výchově svých dětí mladšího školního věku. Další výzkumné cíle se odvíjely od toho hlavního. Odpovědi na otázky byly zjištěny z rozhovoru s otci, který byl realizován a následně analyzován.

Dnešní společnost klade na otce větší důraz na aktivní zapojení do života rodiny a péče o děti než v minulosti. Očekává se, že otec nebude pouze hlavním živitelem, ale také aktivním účastníkem všech aspektů péče o domácnost a výchovy dětí. Z výzkumu je zřejmé, že otcové se aktivně zapojují do výchovy dítěte, což nezahrnuje pouze finanční zajištění, ale také působení jako výchovný činitel. Vyskytuje se snaha rozdělit domácí práce a péči o děti mezi oba partnery a nerozdělovat je na základě tradičních genderových rolí. Otcové mají tendenci se stále více angažovat v každodenní výchově dětí a přistupují k ní s vlastními výchovnými praktikami. Tyto výchovné taktiky jsou založeny na rovnocenném partnerství mezi rodiči, které je klíčové pro úspěšnou výchovu dětí. Společné rozhodování a komunikace mezi partnery umožňuje soulad výchovných praktik, a tak snadnější zapojení do výchovy. Toto otcovské zapojení může však do značné míry limitovat velká škála překážek od nedostatku času kvůli pracovním povinnostem, finanční zodpovědnosti nebo také skrze charakterové vlastnosti. Otcové se taktéž zapojují i do života svých dětí ve škole prostřednictvím účasti na rodičovských schůzkách, školních akcích a dobrovolnických aktivitách, avšak ne v takové míře jako matky.

Hlavní výzkumnou otázkou je „*Jaké jsou role otců ve výchově dítěte mladšího školního věku?*“ Výzkum uvádí, že nejčastější u otce je role živitele. Hlavní rolí otce je rodinu zajistit finančně, a to u všech participantů. Z výzkumu rovněž vyplývá, že participanty (P1, P2, P3, P6, P7, P8) byly hojně uvedeny role autority, kde otec dává pravidla a vychovává dítě, tudíž má roli vychovatele. Role učitele byla také shledána u všech otců, skrze tuto roli předávají znalosti, dovednosti, zkušenosti, anebo vedou dítě k různým činnostem. Další role, která ve výzkumu vyšla najevo je role vzoru a příkladu, která může být hodně spojovaná právě s rolí učitele a vychovatele. Otcové se snaží vychovat dítě, co nejlépe, a to právě skrze jejich vzor, který jim ukazují. Z výzkumu vyplývá role trenéra, která je pro otce také mnohdy klíčová, otec (P2, P3, P4, P5, P7, P8) vede děti ke sportu či jiným volnočasovým aktivitám. Dále ve výzkumu rezonovala role pozorovatele a poradce, což velmi souvisí s rolí trenéra a učitele, která dítěti radí a pomáhá při jeho vývoji. Ve

výzkumu se taktéž objevila role pečovatele/zástupce (P1, P2, P4, P5, P8) kterou lze popsat tak, že se otec plnohodnotně postará o děti v případě nepřítomnosti matky. Dotazovaní participanti již v menším počtu uváděli role kamaráda či partáka, kuchaře, taxikáře, milujícího otce, psychologa, opraváře či technika.

První výzkumnou otázkou, která vychází z dílčího výzkumného cíle je: „**Jak muži vnímají svou otcovskou roli?**“ Nejčastější odpovědí na otázku, co pro ně znamená otcovství bylo zajištění rodiny, tedy myšleno finanční zabezpečení. Tuto odpověď uvedli všichni dotazovaní. Převážná většina odpovědí (P1, P3, P5, P7, P8) byla zodpovědnost, ať už za výchovu, vzdělání a štěstí. Další odpovědi u participantů (P2, P4, P5, P8) byla snaha stát se vzorem a příkladem rodiny. Méně časté byly již odpovědi „velký zlom, láska, závazek, radost, strach, hrdost, životní poslání, anebo největší či nejkrásnější změna v životě“. Zajímavé zjištění bylo poskytnuto od participanta (P1), který zdůraznil, že u otcovství je důležitá potřeba být otcem. U P1 a P3 se narazilo na zmínky ohledně proměny v historickém kontextu. Výzkumem byla poskytnuta informace, že současní otcové vnímají, že jsou na ně dnes kladeny větší požadavky, než měli jejich předchůdci v minulosti. Tyto požadavky jsou spojené se zapojením do všech aspektů rodičovského života, kde se od otce nepožaduje již pouze finanční zabezpečení, ale také zajištění emocionální podpory, výchovy a péče.

Druhou výzkumnou otázkou je: „**Jakým způsobem se otcové angažují ve výchově a vzdělávání dětí?**“ Z výzkumu vyplývá, že otcové se angažují při domácích pracích, ať je to vaření a celková starost o domácnost. Dále se někteří participanti (P1, P2, P4, P5, P8) zapojují do péče o dítě, odvoz na kroužky, do školy, chystání věcí a svačin, hraní her ve volném čase, koupání, uspávání a jako doprovod k lékaři. Překvapivým zjištěním bylo, že jeden z participantů (P2) zůstává i na paragrafu. Otcové se zapojují do domácí přípravy, která zahrnuje domácí úkoly a učení se s dítětem. Mají snahu se zapojit, avšak skrze netrpělivost participantů, raději dva otcové (P4, P8) přenechávají tyto činnosti na matku dítěte, a to také v případě účasti na třídních schůzkách. Z výzkumu dále vyplynulo, že v jednom případě se participant (P8) angažuje tím, že je psychickou podporou v těžkých chvílích, ve kterých je na dítě kladeno mnoho povinností. Otcové dále mají snahu se zapojit taktéž ve školním prostředí, ačkoliv ne již v takové míře, jako v domácím prostředí. Do školy dochází především na třídní schůzky a jednorázové akce spojené s pomocí škole.

Poslední otázkou, na kterou výzkum hledal odpověď je: „**Jaké překážky otcové vnímají v zapojení do výchovy a vzdělávání dětí?**“ Výzkum uvádí, že všichni dotazovaní

participanti, až na (P2), uváděli nejčastější překážku zaměstnání, čas a finance, které jsou s tím spojeny. Muži mají většinou větší platové ohodnocení než ženy. I když v dnešní době to nemusí být pravidlem, tak u dotazovaných participantů tomu tak bylo, až na jednu výjimku. Z toho důvodu ve většině případech věnují práci více času skrze jejich finanční závazky spojené s nájmem, hypotékou či jinými záležitostmi. Překvapivým zjištěním bylo, že velmi častou překážkou jsou povahové charakteristiky muže. Ve větší polovině případů u participantů (P1, P4, P5, P7, P8) se muži přiznali k cholerickým rysům povahy či netrpělivosti a z toho důvodu přenechávají různé aktivity a činnosti s dítětem na matky. V jednom případě se objevovala překážka věku a s ní spojená únava. Participant (P5) zmínil, že je již ve středním věku a není pro něj snadné se zapojovat i skrze vyčerpání. Další limit uvedl společnost, která mnohdy na starší otce pohlíží, jako na prarodiče. Participant (P1) považuje za omezení nepřítomnost matky, tedy vdovství. Jen jeden participant (P2) uvedl, že neshledává žádné překážky.

Na závěr kapitoly je zásadní poznamenat, že všechny výzkumné i dílčí cíle byly splněny. Skrze analýzu bylo zodpovězeno na pokládané výzkumné otázky. Z výzkumu je tedy zřejmé, že otcové mají snahu se do výchovy a vzdělávání zapojovat, avšak jsou omezeni různými faktory, které byly zmíněny. Závěrem je nutno podotknout, že z uvedených výsledků není možné vyvozovat obecné závěry skrze to, že výzkumný vzorek obsahovalo pouze 8 participantů.

7 DISKUSE A LIMITY

Poslední kapitolou diplomové práce je diskuse, ve které se získané výsledky z výzkumu porovnají s výzkumy dalšími. Na závěr budou shrnuty limity výzkumu a doporučení do praxe.

Z výzkumu bylo zřetelné, že otcové zastupují vícero rolí, nicméně za nejzásadnější považují roli živitele. Toto zjištění bylo potvrzeno i výzkumem Šimkové a Kubičkové (2006), kde 86 % respondentů označilo roli živitele za svou primární roli. Toto zjištění zmiňuje také výzkum Friedlaenderové (2020). Naše výsledky se v tomto ohledu shodují. Tato role je specifická také tím, že je poskytuje finanční i materiální zajištění. Otec zajišťuje rodinu i administrativně, což z rozhovoru s otci nebylo evidentní. Další často zmiňovanou rolí u participantů byla role autority. Otec s touto rolí představuje pravidla, stanovuje hranice, uděluje tresty a vychovává dítě tím, že mu pomáhá vytvářet morální hodnotový vzorec. S tímto výsledkem se shodujeme s výzkumem od Šimkové a Kubičkové (2006). Nicméně výzkumné šetření Raškové (2023) zjistilo, že polovina otců přisuzuje roli autority spíše matce. To se v našem výzkumu nepotvrdilo, ve většině případů participantů sdělili, že jsou v rodině spíše oni zmiňovanou autoritou. S touto rolí jsou spojené tresty, podle výzkumu Friedlaenderové (2020) majorita dotazovaných otců nebyla nikterak proti fyzickým trestům a souhlasili, že občas dítěti neuškodí. Z našeho výzkumu vyplývá, že žádný z otců nevyslovil razantní nesouhlas proti fyzickým trestům, nicméně pět otců se doznalo, že je sami udělují, avšak nikoliv prostřednictvím nástroje.

Z výpovědí otců také vyvstalo, že mají role zástupců, kterou Cajthamlová (2017) popisuje, že se otec postará o dítě i v případě, že matka není k dispozici. Dudová (2008) ji označuje jako roli pečovatele. Participantů uváděli, že jsou schopni se v domácnosti postarat o vaření a poskytnout péči dítěti. Totéž uváděli otcové ze studie Bouchard a Lee (2000), že se považují za kompetentního pečovatele a podílejí se na každodenní péči svých dětí. Avšak z výzkumu Friedlaenderové (2020) je znatelné, že polovina dotazovaných otců je pro tradiční dělbu práce, a proto tyto činnosti nechávají na matku. V některých případech se toto potvrdilo i v našem výzkumu, kde ukazuje, že otcové se častěji zapojují v případě nepřítomnosti matky. Pokud je matka k dispozici, mnozí otcové svěřují péči o dítě spíše jí. Další významnou informací, která vyplývá z výzkumu, je zaměření otců na komunikaci s jejich partnerkou, kde kladou důraz na vzájemnou shodu a rovnocenné partnerství. Tutéž informaci vypožorovali Bouchard a Lee (2000), kteří prokázali důležitost souhry mezi

rodiči. Právě tento pozitivní vztah může být klíčový pro efektivní zapojení otce do výchovy a vzdělávání dítěte.

Z výzkumného šetření Friedlaenderové (2020) je patrné, že otcové péči o děti a návštěvy lékaře, přenechávají matkám, avšak z rozhovoru s našimi participanti jsme se dozvěděli, že se zapojují i do těchto aktivit. Pozoruhodnou informací bylo, že jeden z otců zůstává, také na paragrafu a stará se o dítě během nemoci. Jeden z participantů však tvrdil, že o nemocné dítě se dokáže postarat lépe matka. Další významnou informací bylo, že otcové mají tendenci rozdělovat si povinnosti spojené s péčí o dítě s partnerkou rovnoměrně. S tímto výsledkem se ztotožňuje výzkum Friedlaenderové (2020), ta však poukázala, že v reálné praxi to tak již není. Toto náš výzkum však neměl možnost reálně zjistit. Náš výzkum se také zaměřil na zapojení ve školním prostředí. Zjištění ukazují, že otcovská účast na událostech organizované školou je méně častá. Otcové se účastní školních akcí, jako jsou třídní schůzky, dobrovolnické akce, avšak v porovnání s matkami je toto zapojení méně frekventované. S tímto zjištěním se také shoduje výzkum Fletcher a Silberberg (2006), který taktéž potvrdil, že zapojení otců je nižší než u matek. Jejich výzkum také prokázal, že otcové se zapojují spíše do stereotypních aktivit, nicméně v našem výzkumu se toto zjištění nepodařilo potvrdit.

V této části je také podstatné zmínit limity výzkumu, které práci a její proces zpracování do značné míry ovlivnily. Velký limit shledáváme ve zkušenosti výzkumníka. Toto je první výzkumná práce, na které pracujeme a je to viditelné i na odbornosti a přesnosti výzkumu. Limitem byla taktéž obtížná komunikace s participanty, kteří mnohdy nebyli příliš komunikativní a občas jsme pociťovali, že jim rozhovor není moc komfortní. Tudíž z toho usuzujeme, že nám mohli participanti poskytnout nepravdivé informace, které by mohli být zavádějící v předloženém výzkumu. Možnost zlepšení bychom mohli spatřovat ve sběru dat, do kterého jsme mohli zapojit manželky a přítelkyně otců. Matky by mohly přinést pohled z jejich perspektivy, rozšířit tak validaci výsledků a poskytnout hlubší porozumění odpovědím. Přiblížily by tak opravdový obraz zapojení otce do výchovy dítěte. Zajímavý by mohl být také pohled z perspektivy jejich dětí.

Z výzkumného šetření vyplynulo několik doporučení do praxe. Otec má významnou roli při rozvoji dítěte. Proto by škola měla vytvářet takové prostředí, které bude motivovat otce při zapojení a angažovanosti. Již třídní učitelé by měli využívat různé způsoby, jak otce zapojit do výchovně vzdělávacího procesu. Důležitá je aktivní komunikace, informovanost

otce o životě školy, nabízet jim více příležitostí se angažovat a navazovat kontakty s ostatními otci ve škole.

ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na téma otcovství a role otců ve výchově a vzdělávání dítěte mladšího školního věku. Smyslem diplomové práce bylo poskytnout teoretický přehled v oblasti rodičovského zapojení s důrazem na roli otce a popsat s jakými rolemi se otcové v dnešní době potýkají.

Práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. V teoretické části byly vymezeny základní pojmy související s tématem práce. Cílem teoretické části bylo popsat a definovat postavení otce v rodině. Nastíněny byly pojmy, jako výchova a vzdělávání. Dále bylo snahou přiblížit rodinu a její základní funkce, které by měly být poskytovány dítěti a jejím dalším členům. Další podkapitola shrnula otcovství, jako takové a jeho postavení v rodině v historickém kontextu, až k současným perspektivám. Následující kapitola byla zaměřena na role otců, se kterými se muži setkávají při péči o dítě. Další podkapitola se věnovala specifikům otce při výchově dítěte v mladším školním věku. V poslední kapitole v teoretické části bylo záměrem vydefinovat zapojení, angažovanost rodičů a následně jsme se věnovali samotnému otci a jeho možnostem zapojení do výchovy a vzdělávání. Ve stejné kapitole bylo záměrem zmínit také výhody a překážky v zapojení otců do uvedeného procesu. Tato část shrnula teorii, která je podstatnou pro následující část. Dále se práce zaměřila na výzkumné šetření na toto téma.

V praktické části byly popsány metodologické aspekty výzkumu. Cílem praktické části bylo najít odpovědi na stanovené otázky. Hlavní výzkumnou otázkou bylo, jaké jsou role otců ve výchově dítěte mladšího školního věku. Hlavní i dílčí cíle se podařilo naplnit. Výzkumná práce byla laděna do kvalitativního designu, od kterého se dále odvíjely metody sběru dat. Ke sběru dat byl využit polostrukturovaný rozhovor, kterého se účastnilo 8 participantů. Po sběru dat proběhla analýza rozhovorů, která byla realizovaná skrze otevřené kódování. Z kódování vznikly čtyři kategorie, které byly dále interpretovány a doplněny citacemi z rozhovorů. Výsledky ukázaly, že otcové zastávají hlavně roli živitele, která je pro ně typická již od nepaměti. Dále se vyznačují rolí vychovatele, autority, učitele a mnohdy také zástupce a trenéra. Muži svou roli vnímají jako odpovědnost za finanční zajištění rodiny a snaží se být vzorem svým dětem. Pozoruhodné bylo, že se otcové angažují i v domácích pracích, jako péče o děti ve smyslu odvoz, pomoc s chystáním věcí, vařením apod. Otcové ve výchově směřují k tomu, aby jejich dítě bylo především slušné, rozumné a pracovité. Významnou překážkou v angažovanosti je pro otce pracovní vytížení a v určitých případech také jejich povaha, která se vyznačuje netrpělivostí.

Tato výzkumná práce byla obohacující ve všech směrech. Podrobné seznámení s postavou otce ve vztahu výchovy a vzdělávání přináší spoustu důležitých poznatků, které jsou využitelné ve školním, tak i osobním životě.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] Bakalář, E. (2002). *Průvodce otčovstvím, aneb bez otce se nedá (dobře) žít*. Vyšehrad.
- [2] Beyond Blue. (2023). *How educators can support fathers to get involved*. Australian Government. <https://beyou.edu.au/fact-sheets/relationships/how-educators-can-support-fathers-to-get-involved>
- [3] Biddulph, S. (2011). *Knihy o mužství*. Portál.
- [4] Bouchard, G., & Lee, C. M. (2000). The Marital Context for Father Involvement with Their Preschool Children. *Journal of Prevention & Intervention in the Community*, 20(1-2), 37–53. https://doi.org/10.1300/J005v20n01_04
- [5] Buchler, S., Perales, F., & Baxter, J. (2017). Does Parenthood Change Attitudes to Fathering? Evidence from Australia and Britain. *Sex Roles*, 77, 663–675. <https://doi.org/10.1007/s11199-017-0757-8>
- [6] Burgessová, A. (2004). *Návrat otčovství: jak se stát moderním otcem*. Jota.
- [7] Buswellová, L., Zabriskie, R. B., Lundberg, N., & Hawkins, A. J. (2012). The Relationship Between Father Involvement in Family Leisure and Family Functioning: The Importance of Daily Family Leisure. *Leisure Sciences*, 34(2), 172–190. <https://doi.org/10.1080/01490400.2012.652510>
- [8] Byers, M. (2017, November 2). *7 Things You Can suggest to Dads to Connect with Their Kids*. National Fatherhood Initiative. <https://www.fatherhood.org/championing-fatherhood/7-things-you-can-suggest-to-dads-to-connect-with-their-kids>
- [9] Cabrera, N. J., Fitzgerald, H. F., Bradley, R. H., & Roggmanová, L. (2014). The Ecology of Father-Child Relationships: An Expanded Model. *Journal of Family Theory & Review*, 6(4), 336–354. <https://doi.org/10.1111/jftr.12054>
- [10] Cajthamlová, K. (2017). *Abeceda moderního rodiče*. Vyšehrad.
- [11] Cornell Law School. (2015). *20 U.S. Code § 7801 – Definitions*. <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/20/7801#39>
- [12] Doleží, L. (2014). *Začínáme učit češtinu pro děti-cizince-mladší školní věk*. AUČCJ.

- [13] Dudová, R. (2008). *Otcovství po rozchodu rodičovského páru*. Sociologický ústav AV ČR.
- [14] Dvořáková, M. (2015). *Základní učebnice pedagogiky*. Grada.
- [15] Fletcher, R., & Silberberg, S. (2006). Involvement of Fathers in Primary School Activities. *Australian Journal of Education*, 50(1), 29–39. <https://doi.org/10.1177/000494410605000103>
- [16] Franklin, D. (2017, October 6). *5 Ways to Get Dads Involved at School*. The ParentSquare Blog. <https://www.parentsquare.com/blog/5-ways-to-get-dads-involved-at-school/>
- [17] Friedlaenderová, H. (2020, June 6). *Tátové jsou aktivnější než před 10 lety*. Liga otevřených mužů. <https://ilom.cz/tatove-v-cesku-jsou-aktivnejsi-nez-pred-10-lety/>
- [18] Gillernová, I., Kebza, V., & Rymeš, M. (2011). *Psychologické aspekty změn v české společnosti: Člověk na přelomu tisíciletí*. Grada.
- [19] Gitit, K. S., Sean, L., & Lihe, W. (2020). *Why Fathers' Involvement in Primary Schools Matters*. University of Edinburgh. https://d3n8a8pro7vhmx.cloudfront.net/fathersnetwork/pages/4052/attachments/original/1582225302/200218_E_Lothian_Schools_report_final.pdf?1582225302
- [20] Goodall, J., & Montgomery, C. (2014). Parental involvement to parental engagement: a continuum. *Educational Review*, 66(4), 399–410. <https://doi.org/10.1080/00131911.2013.781576>
- [21] Hassink, A., & Levtovová, R. (2016). Organization Spotlight: Fathers and Education: What Happens When Men Care. *Childhood Education*, 92(3), 247–249. <https://doi.org/10.1080/00094056.2016.1180926>
- [22] Helus, Z. (2015). *Sociální psychologie pro pedagogy* (2. vyd.). Grada.
- [23] Hill, N. E., & Tyson, D. F. (2009). Parental Involvement in Middle School: A Meta-Analytic Assessment of the Strategies That Promote Achievement. *Developmental Psychology*, 45(3), 740–763. <https://doi.org/10.1037/a0015362>
- [24] Chmelařová, H. (2008). Tátové v historii. In L. Sedláček (Ed.), *Aktivní otcovství* (s. 26–35). Nesehnutí. https://zenskaprava.ecn.cz/images/content/Brozura_AO_na_web.pdf

- [25] Jedlička, R. (2017). *Psychický vývoj dítěte a výchova: Jak porozumět socializačním obtížím*. Grada.
- [26] Jedlička, R., Kořa, J., & Slavík, J. (2018). *Pedagogická psychologie pro učitele: psychologie ve výchově a vzdělávání*. Grada.
- [27] Karsten, H. (2006). *Ženy-muži*. Portál.
- [28] Kim, S. (2018). How and why fathers are involved in their children's education: gendered model of parent involvement. *Educational Review*, 70(3), 280–299. <https://doi.org/10.1080/00131911.2017.1311304>
- [29] Kolář, Z. (2012). *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Grada.
- [30] Kolláriková, Z., & Pupala, B. (2010). *Předškolní a primární pedagogika* (2. vyd.). Portál.
- [31] Kovářová, D., Mertin, V., & Hermanová, P. (2022). *Dítě mezi otcem a matkou*. EEZY.
- [32] Kunhartová, M., Potměšil, M., & Potměšilová, P. (2017). *Náročné otcovství: být otcem dítěte s postižením*. Karolinum.
- [33] Levin, K. A., & Currie, C. (2010). Family structure, mother-child communication, father-child communication, and adolescent life satisfaction: A cross-sectional multilevel analysis. *Health Education*, 110(3), 152–168. <https://doi.org/10.1108/09654281011038831>
- [34] Majerčíková, J., Wiegerová, A., Gavora, P., & Navrátilová, H. (2020). *Vzdělávání založené na bádání dětí v podmínkách mateřských škol: badatelsky orientované vzdělávání pro děti generace Alfa*. Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií.
- [35] Maříková, H., & Vohlídalová, M. (2007). *Trvalá nebo dočasná změna? Uspořádání generových rolí v rodinách s pečujícími otci*. Sociologický ústav AV ČR.
- [36] Matějček, Z. (1994). *O rodině vlastní, nevlastní a náhradní*. Portál.
- [37] Matějček, Z. (2017). *Rodiče a děti*. Vyšehrad.
- [38] Nešporová, O. (2012). Mateřství a otcovství v současnosti s přihlédnutím k historickému kontextu. *Lidé Města*, 14(3), 457–486.
- [39] Novák, T. (2013). *O otcovské roli: význam otce v rodině*. Grada.

- [40] Pleck, J. H. (2010). Paternal involvement: Revised conceptualization and theoretical linkages with child outcomes. In: Lamb M. E. (Ed.), *The role of the father in child development* (s. 67–107). Wiley. <https://doi.org/10.1037/a0027836>
- [41] Pleck, J. H. (2012). Integrating Father Involvement in Parenting Research. *Science and Practice*, 12(2-3), 243–253. <https://doi.org/10.1080/15295192.2012.683365>
- [42] Poli, O. (2010). *Srdce táty*. Karmelitánské nakladatelství.
- [43] Pöslová, B. (2020). *Tolerantní výchova*. Grada.
- [44] Průcha, J. (2009). *Pedagogická encyklopedie*. Portál.
- [45] Průcha, J. (2015). *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru* (4. vyd.). Portál.
- [46] Pugnerová, M., Plevová, I., Kvintová, J., Křeménková, L., Dobešová-Cakirpaloglu, S., & Lemrová, S. (2019). *Psychologie: Pro studenty pedagogických oborů*. Grada.
- [47] Radojlović, J., Ilić-Stošović, D., & Đonović, N. (2015). Active or passive forms of parental involvement. *Teme: Casopis za Društvene Nauke*, 39(4), 533–1546.
- [48] Rašková, M. (2023). *Role otců ve výchově žáků 2. stupně ZŠ*. [Diplomová práce, Ostravská univerzita]. Theses.cz. <https://theses.cz/id/lactnw/?isshlret=Role%3Botc%C5%AF%3B;zpet=%2Fvyhledavani%2F%3Fsearch%3Dotcovstv%C3%AD,%20role%20otc%C5%AF%26start%3D1>
- [49] Raus, P. (2004). Role otce v rodině. In *Zdravé rodičovství na téma otcovství: sborník konference* (s. 11–16). CENAP.
- [50] Skutil, M. (2011). *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Portál.
- [51] Slaměník, I., Výrost, J., & Sollárová, E. (2019). *Sociální psychologie: Teorie, metody, aplikace*. Grada.
- [52] Smith, J. A. (2020, June 18). *What Is Your Purpose as a Father?* Greater Good Magazine. https://greatergood.berkeley.edu/article/item/what_is_your_purpose_as_a_father
- [53] Stafford, J. (2023, September 20). *Children do better at school if their fathers read and play with them*. Manchester. <https://www.manchester.ac.uk/discover/news/children-do-better-at-school-if-their-fathers-read-and-play-with-them/>
- [54] Šafránková, D. (2019). *Pedagogika* (2. vyd.). Grada.

- [55] Šimková, M., & Kubičková, A. (2006). Role otce jako faktor ovlivňující vývoj dítěte. *Zdravotně sociální vědy*, 8(1), 99–105. <https://doi.org/10.32725/kont.2006.016>
- [56] Šulová, L. (2014). *Význam domácí přípravy pro začínajícího školáka*. Wolters Kluwer.
- [57] Švaříček, R., & Šed'ová, K. (2010). *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Portál.
- [58] Translate DeepL. (2024). *DeepL*. <https://www.deepl.com/translator>
- [59] University of Wisconsin–Madison. (2020). *Involved Fathers Play An Important Role In Children's Lives*. Institute for research on poverty. https://www.irp.wisc.edu/resource/involved-fathers-play-an-important-role-in-childrens-lives/#_edn12
- [60] Uludağlı, N. P. (2019). Are uninvolved fathers really incompetent and unsatisfied? Testing the mediator role of father involvement from fathers' perspectives. *European Journal of Developmental Psychology*, 16(5), 538–551. <https://doi.org/10.1080/17405629.2018.1472077>
- [61] Vágnerová, M., & Lisá, L. (2021). *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Karolinum.
- [62] Vališová, A., & Kovaříková, M. (2021). *Obecná didaktika: A její širší pedagogické souvislosti v úkolech a cvičeních*. Grada.
- [63] Yogman, M. W., & Eppel, A. M. (2022). The Role of Fathers in Child and Family Health. In M. Grau, M. H. Maestro, & H. R. Bowles (Eds.), *Engaged Fatherhood for Men, Families and Gender Equality* (s. 15–30). Springer.
- [64] Yogman, M. W., & Garfield, C. F. (2016). Fathers Roles in the Care and Development of Their Children: The Role of Pediatricians. *Pediatrics Volume*, 138(1), e1–e15. <https://doi.org/10.1542/peds.2016-1128>
- [65] Wulansuci, R. G. (2020). Effect of Father's Involvement in Early Childhood Education. In *Proceedings of the 3rd International Conference on Learning Innovation and Quality Education*. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.200129.012>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně
Atd.	A tak dále
Např.	Například
P	Participant
Resp.	Respektive
Tzv.	Tak zvaně
ZŠ	Základní škola
MŠ	Mateřská škola

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Přehled kategorií.....	37
----------------------------------	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Informovaný souhlas

Příloha P II: Ukázka rozhovoru s otcem

Příloha P III: Ukázka kódování rozhovoru

PŘÍLOHA P I: INFORMOVANÝ SOUHLAS

Informovaný souhlas pro účastníky rozhovoru

Jméno studentky realizující práci: Markéta Ježová

Název práce: Role otců při výchově dětí mladšího školního věku

Vážený pane,

jmenuji se Markéta Ježová a jsem studentkou magisterského studijního oboru na Univerzitě Tomáše Bati. V rámci své diplomové práce realizuji výzkum, týkající se otců a jejich rolí při výchově a vzdělávání dítěte mladšího školního věku. Výzkumný problém této práce se zaměřuje na role současných otců ve výchově a vzdělávání dětí. Výzkum se zaměřuje na oblasti – vnímání otcovství, angažovanost a překážky otců při výchově a vzdělávání.

Já, níže podepsaný:

- Souhlasím s účastí ve výzkumné činnosti diplomové práce a zároveň uvádím, že je mi více než 18 let.
- Byl jsem podrobně informován o cíli diplomové práce, o postupech, které při ní budou využity. Byl jsem obeznámen s tím, že rozhovor je výzkumnou činností.
- Byl jsem informován o průběhu rozhovoru a účelech, ke kterým budu následně použit. Jsem si vědom, že má účast je dobrovolná, a tudíž mohu kdykoliv svou účast přerušit či zrušit.
- Souhlasím s pořízením zvukového záznamu z realizace rozhovoru a jeho následným zpracováním. Zvukový záznam nebude poskytnut třetím stranám a po přepsání bude vymazán.
- Beru na vědomí, že správcem těchto údajů se podpisem stává výše uvedená studentka. K údajům, které budou získány v průběhu rozhovoru, bude přístupováno s respektem k osobním údajům, jsou zcela anonymní a není možné dle nich identifikovat danou osobu. Získané údaje budou využity pouze pro účely výše zmíněné diplomové práce.

V případě, že by participant chtěl svou účast na výzkumné činnosti diplomové práce odvolat stačí zaslat email na adresu studentky (m_jezova@utb.cz).

Jméno účastníka:

Místo a datum podpisu:

Podpis účastníka:

PŘÍLOHA P II: UKÁZKA POLOSTRUKTUROVANÉHO INTERVIEWU S OTCEM

Úvodní otázky:

M: Souhlasíte s provedením rozhovoru a jeho nahráváním?

P2: Jo.

M: Jste otce dítěte, které dochází na 1. stupeň základní školy?

P2: Ano.

M: Kolik je mu let?

P2: Teď šel do 1. třídy, takže... a šel o rok později, takže 7 let.

M: Kolik je vám let?

P2: Mně? 37.

M: Jaké je vaše povolání?

P2: Jsem elektrikářem.

Hlavní otázky:

M: Co pro Vás znamená otcovství, být otcem?

P2: Být otcem... No... je pro mě takový zlom, už nejsem na světě jenom já, ale je tady někdo, kdo mě potřebuje a kdo ode mě čeká, že ho budu po určitou dobu životem provázet a připravovat ho na životní situace.

M: Kdy jste si uvědomil, že jste otec?

P2: Když se nám narodil Václav. To byl ten moment.

M: Děkuji. Další otázka, jakou máte odpovědnost v rodině?

P2: Myslím si, že otec by měl být v rodině ten hlavní motor, který rodinu táhne, musí se o ni postarat, takže největší.

M: Takže odpovědnost máte za finance?

P2: Teď už momentálně přítelkyně začala pracovat po mateřské, ale před tím ano, byla to především moje odpovědnost.

M: Jak se zapojujete do výchovy a vzdělávání svého dítěte?

P2: Snažím se respektovat partnerku, ale zapojuji se do výchovy vlastně každou minutu, když jsem s dětmi. Snažím se jim dát rady do života a pomáhat jim. Jdu jim vzorem.

M: Výborně, takže se učíte třeba i na písemky?

P2: Ano, ano na písemky, domácí úkoly, čteme, procvičování.

M: A když jsme u té školy, byl jste i na třídních schůzkách? Byl jste při uvítání prvňáčků?

P2: Dá se říct, no tak zatím těch třídních schůzek moc nebylo, když je v první třídě, ale na zahájení školního roku jsem byl a na třídní schůzky se taky chystám, je, jak říkám zase se vystřídáme s partnerkou.

M: Jaké máte priority ve výchově a vzdělávání svých dětí? Jakými hodnotami se řídíte?

P2: Chci ze svých dětí vychovat hlavně slušné lidi. Snažím se jim ten svět ukázat takový jaký je a připravit je na to, aby do něj vstoupily nejlépe, jak můžou. Hlavně je do ničeho nikdy nenutit.

M: Jsou nějaké překážky, které Vás omezují v angažovanosti ve výchově a vzdělávání dítěte?

P2: Já určitě žádné překážky v angažovanosti necítím. Zapojuji se úplně do všeho.

M: Tudíž se Vám daří spojit zaměstnání a otcovství?

P2: Tak já to mám naštěstí v pohodě. Pracuji jenom dopoledne a celé odpoledne se můžu věnovat dětem. Byl jsem u prvních krůčků svých obou dětí, takže si myslím, že zatím v tom problém není.

M: Jakým způsobem se lišilo vaše zapojení při docházení dítěte do MŠ a nyní do ZŠ?

P2: Jediné, co se změnilo je, že moje přítelkyně začala pracovat. To znamená, že ráno vodím děti do školy a do školky, ale to zase není vždy, záleží na pracovní směně přítelkyně. Je to zhruba, co druhý den. A ze školy Václav chodí sám už od začátku, je šikovný a nemá to daleko. A Alžběta je tak spokojená ve školce, že pro ni chodím až na konci. Ale zase to závisí na pracovní směně mojí přítelkyně, kdy se vlastně i střídáme.

M: Hmm pomáháte vašemu dítěti s učením nebo to necháváte na vaší ženě, popřípadě na dítěti samotném?

P2: No, jak jsem už říkal, záleží to na tom, že začala přítelkyně pracovat, tak to záleží na tom, jakou má směnu, takže pokud je přítelkyně v práci, odpoledne musím malou vyzvednout ze školky. Václav už ze školy dojde a potom samozřejmě se musíme vrhnout spolu na ty úkoly abysme nečekali na maminku, než se vrátí večer z práce, takže je to na mně, je to na mně. Děláme úkoly společně, dělám jim večeri, no musím je okoupat, nachystat do školy a taky je jdu uspávat, takže ano... Připravuju se s ním, zatím je to v pohodě, je v první třídě, takže takže všechno zvládáme.

M: Když má dítě nějaký problém, ať už ve škole nebo doma řešíte to vy, nebo manželka? Kdo třeba dává tresty, nebo jak řešíte nějaký výchovný problém?

P2: No, výchovnejch, snažím se jim vše vysvětlit, eee, vše vysvětlit, aby tomu správně porozuměli a prostě příště udělali to, co je správné to, co je správné a rozumné, aby z nich vyrostly rozumní lidé a samozřejmě, když udělají nějakou blbost, anebo opakovaně neuposlechnout, tak, tak samozřejmě, že jim občas bříknou, ale to je, jak říkám, to musí být už třeba opakované napomenutí, pokud je to věc, která jim není jasná a které nerozumí tak, tak, jim to tak, se jim to snažím samozřejmě vysvětlit, aby příště neudělali stejnou chybu.

M: Bříknou?

P2: (Smích) Ano, že dám po zadku, anebo pohlavek.

M: A kdo je živitelem rodiny a proč?

Ukončovací otázky:

M: Děkuji a chtěl byste ještě něco dodat, tady k tomu? Nebo celkově k rozhovoru, o čem jsme si povídali, něco na téma otcovství.

P2: Myslím, že jsem všechno už řekl, řekl, ale tak je to otcovství, je to dar, je to velký závazek, je to, je to, je to láska k mým dětem a zatím a chtěl bych být nebo jsem hrdý, že mám tyto, takové děti, které jsou zatím hodné a chtěl bych je prostě vychovat, co nejlépe, nejrozmumněji a nejlépe, aby do budoucna syn byl třeba dobrý sportovec, dcera, no taky prostě ta je ještě malinká, ale to co ji bude bavit, aby prostě měla nějaké ty koníčky, ale samozřejmě nechci ji do ničeho nutit, chci aby si vybrali cestu, jaká se jim bude líbit a říkám třeba i ty koníčky, které je budou bavit, tak aby v nich třeba byli dobří, aaa, hlavně, aby byli ještě šťastní jenom.

M: Já vám děkuji a přeju příjemný den. Děkuji moc.

PŘÍLOHA P II: UKÁZKA KÓDOVÁNÍ ROZHOVORU

M: Co pro vás znamená otcovství, tedy být otcem?

P3: Tak v první řadě asi být otcem pro mě znamená nějakou velkou radost, ale taky odpovědnost, která na mě se založením rodiny padla. Na otcovství nepřipravuje žádný speciální „studijní obor“, takže si člověk musí většinou poradit sám, protože co funguje v jedné rodině, nemusí fungovat ve druhé a občas je to dosti náročné. Takže si na to člověk nějakým způsobem přijde sám. Navíc role otců byla v době, kdy vychovávali nás naprosto rozdílná, takže byť samozřejmě některé výchovné zkušenosti přejímáme, bereme si od našich otců, rodičů, ale zas nejde se v dnešní době s nimi nějak jako zdaleka vystačit. Už je ta doba pokročilá, jsou různé technologie, různé věci, takže snad nebude nějakým způsobem troufalé tvrdit, že současní, na současně otce je kladeno daleko více nároků. Než tomu bylo v minulosti, většina z nás se s požadavky, ať už od manželky, tchýně a všech v okolí, snažíme se s nimi statečně prát, a ne vždy je to, ale dokonalé. A ke spokojenosti všech, vždycky tam něco nebude dobré. To však nic nemění na tom, že jsem otcem skutečně rád a vnímám to, jako své velké životní poslání.

M: A jakou máte odpovědnost v rodině?

P3: Na tuto otázku jsem už trochu odpověděl, ale pokud se máme bavit o konkrétních věcech, tak v první řadě jsem otec živitel. Přináším do rodiny vlastní peníze. Nemusím už lovit mamuta jako v minulosti, ale zajistit a postarat se, aby rodina měla kde bydlet a děti nechodily do školy bez bot a hladové, je jednou z mých nejdůležitějších rolí. Takže vlastně takový ten otec živitel je pro mě asi takové gró. Tam opravdu mám tu odpovědnost největší. Dále pak je to samozřejmě zodpovědnost za vzdělání a výchovu dětí. Jsem učitel, takže je to pro mě denní chleba. Ale musím se přiznat, že v této oblasti bohužel výrazně selhávám u svých dětí, což mě dlouhodobě trápí, ale snažím se na sobě pracovat.

M: Jak se zapojujete do výchovy a vzdělávání svého dítěte?

P3: Jo, do výchovy našich dětí se snažím zapojovat velmi intenzivně, ale jak už jsem říkal, s nevalnými výsledky. Funguji v naší rodině za toho zlého, to znamená, že když se při občasných výchovných neshodách nedaří najít cestu a správný směr, vstupuji do diskuze já a legrace pomalu končí. Menší dcery si v takovém případě většinou nechají říct, nejstarší syn s nastupující pubertou je však za ty roky již zocelen a revoltuje. Zde pak musí přijít větší represe, za které bývám synkem nenáviděn a proklínán. V zásadě se ale se všemi na důležitých věcech domlouváme a alespoň na venek tak působíme jako normální tradiční valašská rodina.

Okomentoval(a): [MJ1]: ODPOVĚDNOST A RADOST

Okomentoval(a): [MJ2]: NA OTCOVSTVÍ NENÍ ŽÁDNÝ „STUDIJNÍ OBOR“

Okomentoval(a): [MJ3]: VLASTNÍ CESTA

Okomentoval(a): [MJ4]: VÍCE NÁROKŮ NA OTCE NEŽ V MINULOSTI

Okomentoval(a): [MJ5]: ŽIVOTNÍ POSLÁNÍ

Okomentoval(a): [MJ6]: ŽIVITEL RODINY

Okomentoval(a): [MJ7]: ZODPOVĚDNOST ZA VZDĚLÁNÍ A VÝCHOVU

Okomentoval(a): [MJ8]: OTEC AUTORITA/TEN ZLÝ

Okomentoval(a): [MJ9]: DOMLOUVÁNÍ A NÁSLEDNÁ REPRESE